

SPOLUPRACOVNÍCI A NÁSLEDOVNÍCI KOSMONOSKÝCH JELÍNKŮ NA MLADOBOLESLAVSKU

MILOŠ SUCHOMEL - PAVEL ZAHRADNÍK

JEŠTĚ K SOCHAŘSKÉ TVORBĚ JELÍNKŮ A JEJICH SPOLUPRACOVNÍKŮ

V předchozích statích jsme se zabývali pramennými materiály, týkajícími se sochařské tvorby rodiny Jelínků¹⁾ a Jana Hájka, stylově nejvýspějšího a nejvýznamnějšího výtvarného následovníka kosmonoských mistrů.²⁾ Zbývá ještě věnovat pozornost archivním pramenům, přinášejícím zprávy o výtvarné činnosti ostatních sochařských následovníků a epigonů kosmonoských Jelínků. Než však přistoupíme k této závěrečné kapitole, musíme ještě ex post upozornit na několik dosud nepublikovaných sochařských uměleckých děl kosmonoské a mnichovohradištské dílny.

Z období, z něhož zatím nemáme k dispozici žádné pramenné doklady, týkající se kamenosochařských prací jelínkovského ateliéru, pochází sousoší Nejsvětější Trojice před kostelem téhož zasvěcení ve Všeborsku-Obrubcích (okres Mladá Boleslav), které připomíná kamenosochařská díla Jelínků a mohlo by být prací Martina Jelínka st. Chronogramy na postamentu statui datují do roku 1721.³⁾ Navzdory tomu, že v jelínkovské kamenosochařské produkci se téměř vůbec nesetkáváme s postavami Nejsvětější Trojice, přece jen nacházíme mezi jelínkovskými statuemí dílo, jemuž všeborský pomník mohl být vzorem. Máme zde na mysli obelisk se sousoším Nejsvětější Trojice z let 1727–1729 od Josefa Jiřího Jelínka v Bakově nad Jizerou. Pozoruhodné na tom je, že bakovské jelínkovské zpracování daného ikonografického tématu (přesto, že je mladší) představuje archaičtější koncepci.

K těm starším jelínkovským kamenosochařským dílům můžeme dnes připsat také statui sv. Jana Nepomuckého, která stávala ještě na počátku šedesátých let minulého století u vchodu do kostela sv. Jana Nepomuckého v Mladé Boleslavi. Světcova pískovcová skulptura spočívala na postamentu, který kompozicí i výzdobou odpovídal podstavci jiné mladoboleslavské svatojánské statue, a to té, která byla sochařskou ozdobou zdejší místní části zvané Rožatov. Rožatovský pomník sice dnes již neexistuje, ale o jeho podobě nás informuje fotografie uveřejněná v Barešově soupise uměleckých památek Mladoboleslavska.⁴⁾ Ostatně mezi jelínkovská díla řadí sv. Jana Nepomuckého z Rožatova

Obr. 1: Martin Jelínek st. – Josef Jiří Jelínek, socha sv. Jana Nepomuckého, 1725–1730, Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1961).

1) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, Archivní prameny o sochařských a malířských dílech kosmonoských Jelínků, Průzkumy památek 9, 2002, č. 1, s. 31–60.

2) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, Archivní prameny o sochařské tvorbě Jana Hájka, Průzkumy památek 10, 2003, č. 1, s. 3–46.

3) Stěny trojbokého postamentu nesou následující nápisy: „faCergo/ eX Corde/ et/ eX anImo/ toto/ Anno/ 1721“; „oMnIs/ CVLtor/ aDorans/ et orans/ fLeXo/ genV“; „stabIt/ In aMore/ soLIVs Del/ patrIs/ et fILII/ et splrItVs/ sanCtI.“

4) František Bareš, Soupis památek historických a uměleckých v království Českém 21. Politický okres Mladoboleslavský. Praha 1905, s. 346 (obr. 289).

jž starší odborná literatura.⁵⁾ Naproti tomu svatojánská skulptura, stávající u mladoboleslavské svatyně téhož zasvěcení, s jelínkovskou sochařskou tvorbou až dosud spojována nebyla, ačkoli ještě ve zmíněných šedesátých letech k ní existoval modelační a rukopisný pandán v soše sv. Jana Nepomuckého zpodoběného jako almužník s postavou

5) Miloš Suchomel, Restaurování soch Josefa a Martina Jelínka, Památková péče 27, 1967, s. 311.

Obr. 2: Martin Jelínek st. (?), dřevorezby sv. Petra a sv. Maří Magdalény, 1730–1740, kostel Nalezení sv. Kříže, Kosmonosy, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1971).

Obr. 3: Josef Jiří Jelínek, socha sv. Petra, 1746–1747, kostel sv. Bartoloměje, Bakov nad Jizerou, okres Mladá Boleslav (foto B. Zemánek, 1969).

žebráka u nohou v Jizerním Vtelně. Také na tuto jelínkovskou práci z roku 1725 od Martina Jelínka st. a Josefa Jiřího Jelínka bylo již dříve upozorněno.⁶⁾ Zdá se tedy velice pravděpodobné, že mladoboleslavská statue vznikla někdy mezi léty 1725 a 1730 a byla nejspíš také společným dílem obou nevlastních bratrů Martina st. a Josefa Jiřího. Bohužel i toto kamenosochařské dílo Jelínků vzalo již před desetiletími za své a v současné době je můžeme poznat už jen z dochované historické fotodokumentace.

Také k nepublikovaným dřevorezbám sv. Petra⁷⁾ a sv. Maří Magdalény⁸⁾ se vracíme ex post po třiceti letech, neboť byly objeveny již během soupisů sochařských děl kosmonoských

mistrů pořizovaných pro katalog připravované jelínkovské výstavy v Praze, a to při návštěvě Kosmonos dne 20. října 1971 v sakristii kostela Nalezení sv. Kříže, a z té doby pochází též jejich fotodokumentace. Obě poprsí světců patřila zřejmě původně k sochařské výzdobě zpovědnice. Připomeňme si zde postavy sv. Petra a sv. Maří Magdalény z let 1746–1747 od Martina Jelínka st. a Josefa Jiřího Jelínka ze zpovědnice v kostele sv. Bartoloměje v Bakově nad Jizerou.⁹⁾ Dřevorezby sv. Petra a sv. Maří Magdalény z kosmonoské sakristie vznikly asi souběžně s jinými skulpturami zdobícími boční oltáře zdejšího kostelního interiéru, především však se sochami sv. Norberta a sv. Blažeje z doby mezi léty 1730 a 1740 od týchž autorů, nicméně klidný, nevzrušený povrchový reliéf, málo expresivní tváře sv. Petra a sv. Maří Magdalény dávají tušit spíše autorství staršího z obou bratrů.

Týž den v roce 1971 byl souběžně s poprsími kajícíků v sakristii kosmonoského kostela nalezen až dosud literaturou nezmiňovaný krucifix,¹⁰⁾ který také nezapře příslušnost k jelínkovské sochařské tvorbě. Tentokrát nejspíš jde o řezbářské dílo Josefa Jiřího Jelínka, vytvořené v téže době jako předchozí sochy. Korpus z kosmonoské sakristie má po výtvarné stránce, modelačně i rukopisně nejbližší k dalšímu krucifixu jelínkovské proveniencie, totiž k dřevorezbě z let 1730–1740 od Josefa Jiřího Jelínka ze sakristie

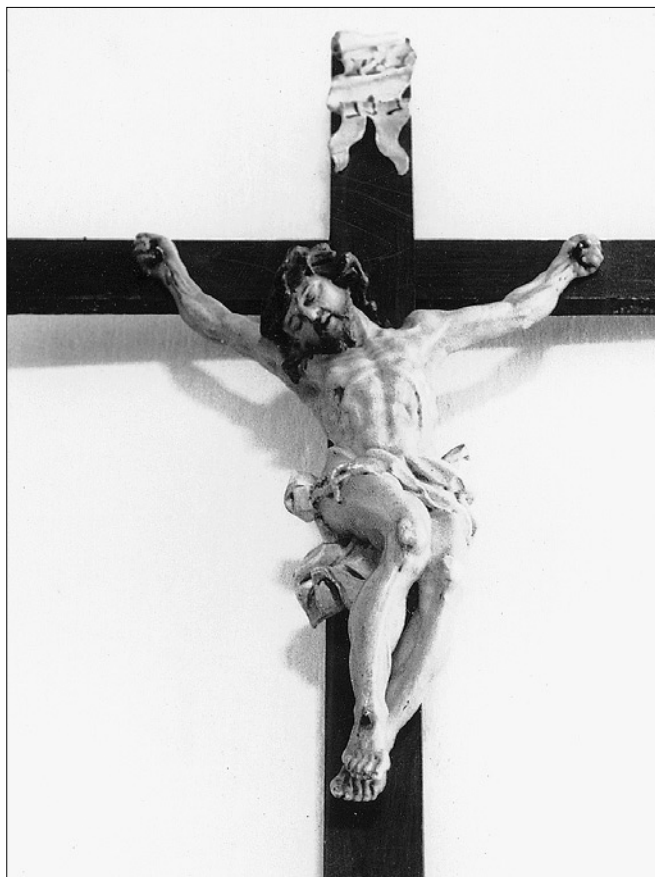
6) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, Nové poznatky o sochařské tvorbě Jana Hájka a kosmonoských Jelínků, Zprávy památkové péče 62, 2002, s. 8–9 (obr. 10).

7) Poprsí apoštola sv. Petra, lipové dřevo, leštěná křída doplněná dekorativním zlacením (pravděpodobně nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 49,0 cm.

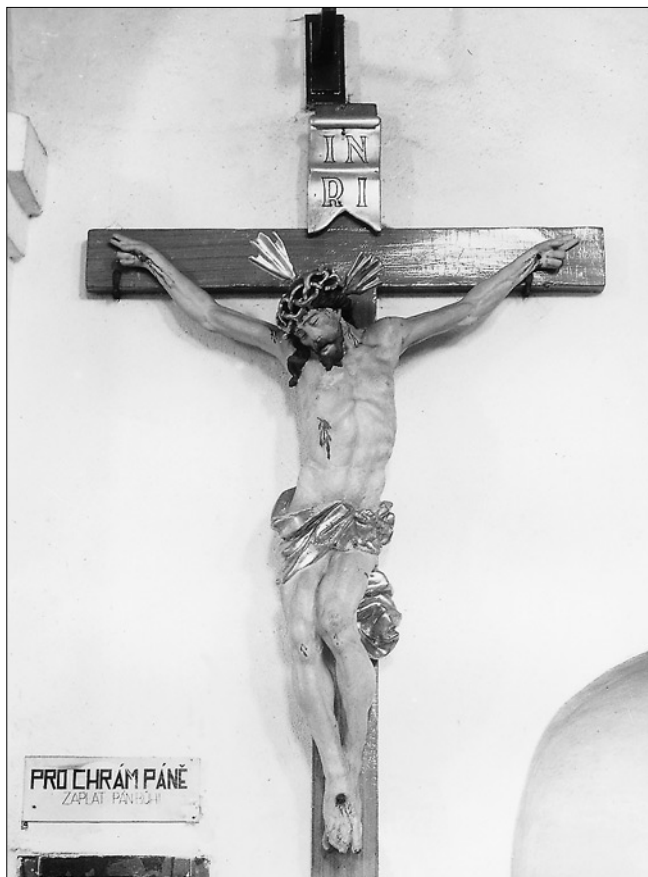
8) Poprsí sv. Maří Magdalény, lipové dřevo, leštěná křída doplněná dekorativním zlacením (pravděpodobně nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 51,0 cm.

9) Miloš Suchomel, Výtvarné paralely a kontrasty sochařské tvorby rodiny Jelínků, Umění 22, 1974, s. 530; Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, o. c. v pozn. 1, s. 43.

10) Socha Ukřižovaného Krista, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 172,0 cm (celek), v. 54,0 cm (korpus).

Obr. 4: Josef Jiří Jelínek, socha Ukřižovaného Krista, 1730–1740, kostel Nalezení sv. Kříže, Kosmonosy, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1971).

Obr. 5: Josef Jiří Jelínek – Martin Ignác Jelínek, socha Ukřižovaného Krista, kolem roku 1750, kostel Navštívení Panny Marie, Bozkov, okres Semily (foto M. Suchomel, 1967).

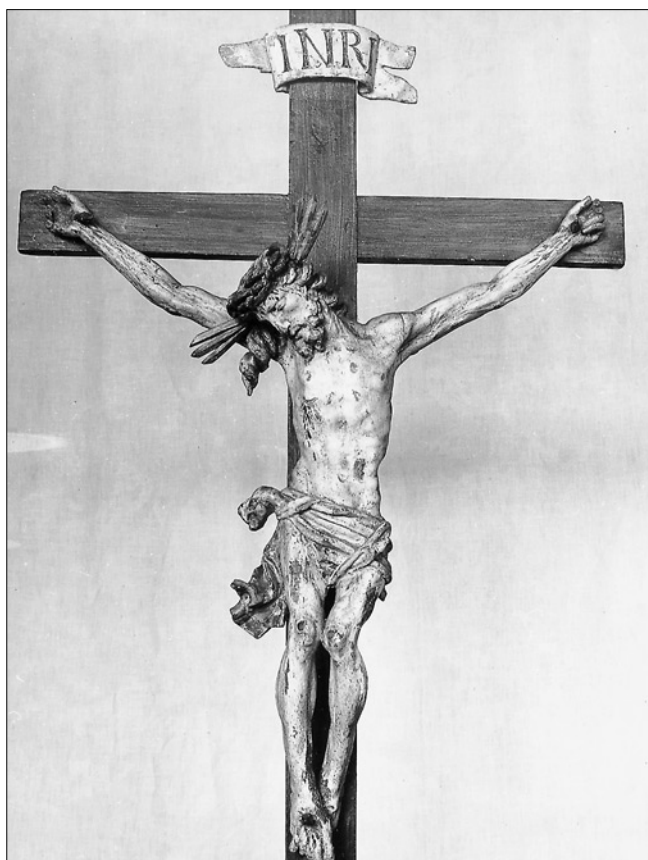
kostela sv. Bartoloměje v Dobrovici.¹¹⁾ Krucifix ze sakristie kostela Nalezení sv. Kříže v Kosmonosech lze úspěšně komparovat i s dalšími sochami Ukřižovaného Krista z rukou kosmonoských mistrů, například s dřevorezbami v kostele Navštívení Panny Marie v Bozkově, kde najdeme dva krucify zcela totožné kompozice v blízkosti jižních a severních vstupních dveří.¹²⁾ Nesmíme je ovšem zaměňovat s další skulpturou Ukřižovaného Krista na bočním oltáři Kalvárie, která je však dílem Jana Hájka.¹³⁾ Obě bozkovské řezby Ukřižovaného Krista patří modelací i rukopisem k postavám sv. Jáchyma, Panny Marie, sv. Anny a sv. Josefa z doby kolem roku 1750 z rukou Josefa Jiřího Jelínka a Martina Ignáce Jelínka, které zdobí hlavní oltář. Oba krucify kompozicí i modelací naznačují svůj původ v kosmonoské dílně, a pokud se týká autorství, příslušnost k řezbářským pracím obou zmíněných členů rodiny Jelínků. Na tomto místě je třeba ještě připomenout další jelínkovskou sochu Ukřižovaného Krista, nalezenou v šedesátých letech 20. století v interiéru Santa casy kosmonoské Lorety, o níž bylo již dříve referováno,¹⁴⁾ a kterou v roce 1972 jako mno-

11) Miloš Suchomel, Ukřižovaný Kristus, in: Radana Hamsíková – Tomáš Hladík – Miloš Suchomel, Josef Jiří Jelínek (1697–1776). Barokní sochařská dílna z Kosmonos. Praha: Národní galerie 1997, s. 112.

12) Socha Ukřižovaného Krista, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 76,0 cm (korpus), zavěšena vedle jižního vstupu do kostela; socha Ukřižovaného Krista, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 78,0 cm (korpus), zavěšena vedle severního vstupu do kostela.

13) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, o. c. v pozn. 6, s. 3 (obrázky 2) a 4.

14) Miloš Suchomel, Dvě restaurované sochy Krista z rukou kosmonoských

Obr. 6: Josef Jiří Jelínek (?), socha Ukřižovaného Krista, 1725–1735, Santa casa, Loretta, Kosmonosy, okres Mladá Boleslav (foto B. Zemánek, 1972).

Obr. 7: Josef Jiří Jelínek, socha anděla, 1735–1740, kostel sv. Martina, Luštěnice, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1967).

ho dalších jelínkovských dřevorezeb restauroval Bohumil Zemánek. Dnes můžeme toto dílo spojit s pracemi vzniklými v kosmonoském ateliéru ve dvacátých až třicátých letech 18. století a připsat mu autorství Josefa Jiřího Jelínka.¹⁵⁾

Do této skupiny jelínkovských krucifixů nepochybně patří i dílo, které bylo v březnu roku 1972 vybráno mezi exponáty chystané výstavy kosmonoských mistrů v Praze. Jde o korpus z kostela sv. Jana Nepomuckého v Mladé Boleslavi.¹⁶⁾ Nedopatřením se také na tuto charakteristickou

práci Jelínků časem pozapomnělo, když k zamýšlené výstavě nakonec nedošlo, a tím se stalo, že ani tato dřevorezba nebyla v jelínkovské literatuře zmiňována a mezi skulpturami kosmonoského ateliéru své místo a autora nenašla. Navzdory fragmentárnímu stavu korpusu¹⁷⁾ jej lze předběžně ještě před skončením restaurátorských prací připsat Josefu Jiřímu Jelínkovi a včlenit časově mezi jeho tvorbu vznikající v letech 1735–1745. Zvláště blízko stojí k tomuto ikonografickému typu, k této kompozici, obě zmíněné řezby krucifixů od vchodů do kostela Navštívení Panny Marie v Bozkově.

Zatímco o sochách sv. Václava a sv. Floriána z hlavního oltáře kostela sv. Martina v Luštěnicích (okres Mladá Boleslav) se zmiňovala řada příspěvků pojednávajících o výtvarné činnosti kosmonoských mistrů,¹⁸⁾ o čtyřech dynamických postavách andělů z obou protilehlých bočních oltářů na evangelijní a epistolní straně dosud nepadla žádná zmínka, i když o jejich provenienci v kosmonoské dílně nelze pochybovat.¹⁹⁾ Téměř kubisticky stylizovaná draperie připomíná dřevorezby andělů z hlavního oltáře kostela sv. Václava v Bosni, a prozrazuje tak i autora luštěnických soch. Zřejmě je vytvořil v období mezi léty 1735 a 1740 Josef Jiří Jelínek, výrazná osobnost českého barokního sochařského radikalismu a dynamismu. Pokud se týká fyziognomií, nalézají luštěnické andělské figury své výtvarné protějšky

v soškách andílků z doby kolem roku 1740 na bočním oltáři na evangelijní straně kostela sv. Jakuba v Mnichově Hradišti.

Ještě v první polovině třicátých let 18. století byla kosmonoským ateliérem dodána do kostela sv. Anny v Týnci u Dobrušky (okres Mladá Boleslav) skupina Piety.²⁰⁾ I v tom-

17) Korpus postrádá původní hlavu a pravá noha pozbyla časem chodidlo a nárt.

18) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 5, s. 307, obr. 2. strana obálky; Miloš Suchomel, Sv. Václav, Sv. Florián, o. c. v pozn. 11, s. 153.

19) Ad informandum uvádíme rozměry dvou andělů z této skupiny: Socha anděla, lipové dřevo, leštěná křída doplněná dekorativním zlacením (pravděpodobně nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 107,0 cm (oltář na evangelijní straně); v. 95,0 cm (oltář na epistolní straně kostela).

20) Skupina Piety, lipové dřevo, polychromie (nepůvodní), v. 64,5 cm.

Jelínků, Památková péče 32, 1972, s. 161.

15) Socha Ukřižovaného Krista, lipové dřevo, původní polychromie, v. 65,0 cm (korpus).

16) Socha Ukřižovaného Krista, lipové dřevo, polychromie, v. 121,0 cm (korpus).

to případě musíme zde odkázat na starší seznam jelínkovských sochařských děl, která Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje dávalo postupně restaurovat v rámci připravované jelínkovské výstavy. I toto dílo bylo již tehdy během první prohlídky a dokumentace dne 14. května 1968 řazeno k tvorbě kosmonoských mistrů. Ani k vystavení, ani k publikaci později ovšem nedošlo. Dřevořezbu Piety charakterizuje osobitý, svěží, svižný řezbářský rukopis, s jakým se setkáváme u řady řezeb Josefa Jiřího Jelínka, například u sošek čtrnácti českých světců z bočního oltáře na evangelijní straně v kostele sv. Bartoloměje v nedaleké Dobrovici.²¹⁾ Nejlépe ta modelační a rukopisná totožnost vyplývá z komparace dřevořezby týnecké Piety s dobrovickou soškou sv. Jana Nepomuckého.²²⁾ Obě řezbářské práce však značně degraduje nepůvodní, výtvarně hrubá, nehodnotná polychromie z minulého století.

I když Jelínkové ve své rozsáhlé sochařské tvorbě věnovali ikonografickému typu Piety jen relativně nepatrný počet sochařských vyjádření, přece jen ještě jedno takové dosud nezmiňované dílo najdeme mezi jelínkovskými dřevořezbami v kostele sv. Václava v Činěvsi (okres Nymburk).²³⁾ Činěveskou skupinu Piety ovšem charakterizuje podstatně klidnější výtvarná forma prostá exaltace a tato skutečnost nás vede k hypotéze o spoluautorství, která koncem konců v případě ostatních jelínkovských dřevořezeb byla již dříve několikrát vyslovena. V odborné literatuře jsme se nejprve setkali s autorskou dvojicí Josef Jiří Jelínek – Martin Ignác Jelínek²⁴⁾ a později byl k Josefu Jiřímu navrhován jako spoluautor Martin Jelínek st.²⁵⁾ Dnes však po zpřesnění data vzniku činěveských soch Jelínků²⁶⁾ nelze vyloučit výtvarnou účast ani jednoho ze jmenovaných spolupracovníků Josefa Jiřího Jelínka. K postavám Piety tvoří dobou vzniku

Obr. 8: Josef Jiří Jelínek, dřevořezba Piety, 1730–1735, kostel sv. Anny, Týnec, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

ku i autorstvím protějšek sousoší sv. Anny vyučující Pannu Marii,²⁷⁾ umístěné v centrální skřínce bočního oltáře na evangelijní straně.

O kostele Nejsvětější Trojice ve Všebořsku-Obrubcích jsme se v souvislosti s řezbářskou výzdobou oltáře sv. Anny a kazatelny několikrát v předchozích statích zmiňovali, nicméně i zde zbývá ještě dodat k tomu, co již bylo napsáno, drobnou glosu. K publikovaným sochám sv. Anny s Pannou Marií a Ježíškem, sv. Jáchyma a sv. Josefa z doby kolem roku 1740 od Josefa Jiřího Jelínka patří zřejmě stejně stará dřevořezba Dobrého pastýře nejspíš od Martina Jelínka st., umístěná v kapli sv. Anny na konzole pod oknem.²⁸⁾

21) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 11, s. 113–115.

22) Tamtéž, s. 115.

23) Skupina Piety, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně nepůvodní), v. 52,0 cm.

24) Miloš Suchomel, Nové přepracované vydání publikace Umělecké památky Čech, Památky a příroda 38, 1978, s. 344, obr. s. 343.

25) Tomáš Hladík, o. c. v pozn. 11, s. 82–83.

26) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, o. c. v pozn. 1, s. 54.

27) Skupina sv. Anny vyučující Pannu Marii, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně nepůvodní), v. 45,0 cm.

28) Socha Dobrého pastýře, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně

Obr. 9: Martin Jelínek st. – Josef Jiří Jelínek, dřevorezba sv. Anny vyučující Pannu Marii, 1740–1750, kostel sv. Václava, Činěves, okres Nymburk (foto M. Suchomel, 1977).

Kompozičně poněkud odlišnou dřevorezbu nacházíme také na stříšce kazatelny v kostele sv. Václava v Činěvsi. Autorství Jelínků tu však zatím zůstává otázkou.

V kostele sv. Jana Nepomuckého v Rejšicích (okres Mladá Boleslav) kromě soch sv. Petra Mučedníka a sv. Isidora, o jejichž provenienci v kosmonoské dílně se zmiňuje již Oldřich J. Blažíček,²⁹⁾ se poměrně nápadně hlásí k jelínkovskému výtvarnému projevu také dřevorezba Vzkříšeného Krista,³⁰⁾ objevená sice již v zmiňovaném roce 1968,³¹⁾ ale teprve dnes ex post včleňovaná do nespočetného souboru sochařských děl kosmonoských mistrů. Pro původ rejšické postavy Vzkříšeného Krista v jelínkovské dílně mluví řada přesvědčivých indicií, především však kompozice, autorská modelace a rukopis. Povrchový reliéf a řezbářský rukopis nás zavedou za skulpturou sv. Jana Křtitele³²⁾ z bočního ol-

nepůvodní), v. 64,0 cm.

29) Oldřich J. Blažíček, *Sochařství baroku v Čechách*. Praha 1958, s. 213.

30) Socha Vzkříšeného Krista, lipové dřevo, polychromie (v době víc jak 35 let staré dokumentace šlo o nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 70,5 cm.

31) Konkrétně dne 23. května 1968, kdy byly sochy sv. Petra Mučedníka a sv. Isidora z hlavního oltáře rejšické svatyně transferovány do restaurátorského ateliéru Bohumila Zemánka ve Veltrusech.

Obr. 10: Martin Jelínek st., socha Vzkříšeného Krista, 1740–1750, kostel sv. Jana Nepomuckého, Rejšice, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

táře na evangelijní straně kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mladé Boleslavi, která byla Jelínkům již dříve připisována.³³⁾ Obzvláště nápadná se během komparace obou soch ukazuje podoba tváří rejšického Krista a mladoboleslavského sv. Jana Křtitele. Jedním z mála diferenčních prvků kromě ikonografického tématu je polychromie. Zatímco povrch řezby Vzkříšeného Krista pokrývá ještě nepůvodní malířská vrstva, na povrchu sochy sv. Jana Křtitele nacházíme dnes původní štafířské vybavení, obnažené během restaurování v roce 1974.³⁴⁾ Pro příslušnost rejšické sochy k jelínkovské umělecké tvorbě mluví ještě jedna vlastnost, s níž se jak u dřevorezeb, tak i u kamenosochařských děl Jelínků často setkáváme. Máme zde na mysli časté reprodukce vlastních starších sochařských rozvrhů, kompozic. Nahlédneme-li hodně hluboko do historie tvorby kosmonoské dílny, najdeme tam také dřevorezbu Vzkříšeného Krista stejné kompozice, dokonce i totožné výšky, od seniora a zakladatele ateliéru Václava Jelínka z roku 1697.³⁵⁾ Rozdíl me-

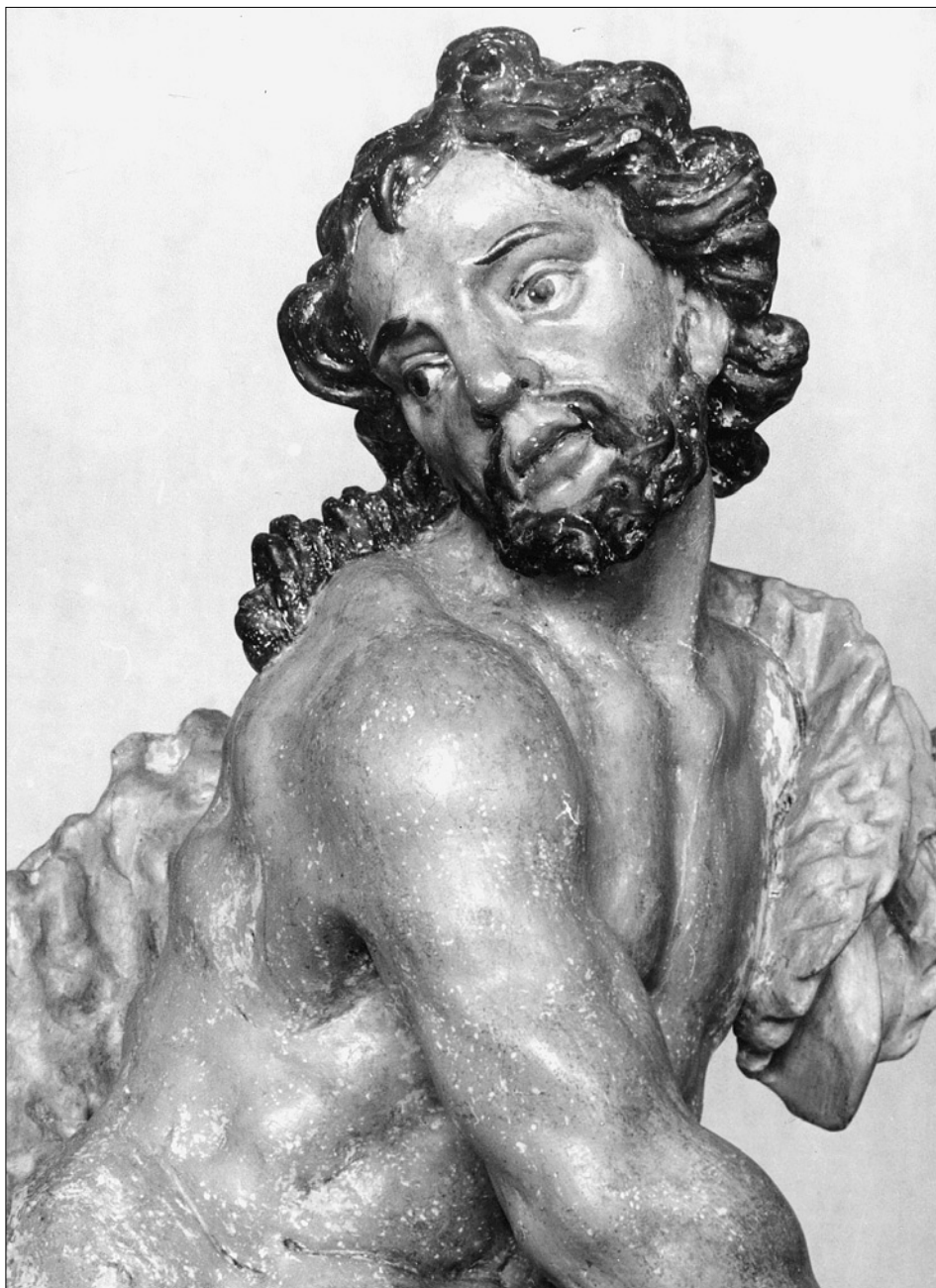
32) Socha sv. Jana Křtitele, lipové dřevo, původní polychromie, v. 120,0 cm.

33) Miloš Suchomel, *O polychromii řezbářských prací kosmonoských Jelínků*, *Umění* 26, 1978, s. 166–167.

34) *Tamtéž*.

zi oběma časově tak vzdálenými dřevořezbami, pokud se týká výtvarného projevu, je víc než propastný. Řezbářskou práci Václava Jelínka charakterizuje archaická modelace, loutková ztuhlost a absence autorovy invence. Rejšická dřevořezba Vzkříšeného Krista, i když ji nelze počítat mezi chef d'oeuvre pozdější jelínkovské dílny, rozhodně nepostrádá pohyb, ani osobitost modelačního a rukopisného projevu a všechny znaky zkušeného, zralého mistrovského uměleckého vyjádření. Vše proto nasvědčuje tomu, že zde máme před sebou dílo Martina Jelínka st. ze čtyřicátých let 18. století.

Ke starším dosud nepublikovaným jelínkovským připsáním patří také zařazení sochy Vzkříšeného Krista, nalezené dne 8. září 1977 na faře v Bukovnu (okres Mladá Boleslav), mezi práce kosmonoských mistrů, k nimž se otevřeně hlásí řezbářským projevem navzdory tomu, že jej značně zkresluje a znehodnocuje nepůvodní, výtvarně nehodnotné malířské povrchové pojednání, vzniklé během některé z historických oprav.³⁵⁾ Ztvárnění draperie je i zde provedeno charakteristickým způsobem, kdy postavu obklopuje ostře zalamovaná draperie imaginárního pláště, a vytváří tak kontrastní dekorativní rám nahému tělu, tedy výtvarná forma naznačující uměleckou účast Josefa Jiřího Jelínka. Zpracováním draperie i fyziognomiemi jsou také soše Vzkříšeného Krista z Bukovna blízké sochy českých patronů z roku 1749 od Josefa Jiřího Jelínka z Okresního muzea v Mladé Boleslavi.³⁷⁾ Původ sochy z fary v Bukovnu musíme hledat v desetiletí mezi léty 1740 a 1750. Od ostatních Kristových postav tohoto ikonografického typu z komonoské dílny se řezba z Bukovna liší připojením symbolu lebky, na níž spočívá levá noha postavy. Lebka ovšem bývá častěji zobrazována u paty kříže s Kristovým tělem, kde představuje lebku Adamovu.³⁸⁾

Obr. 11: Martin Jelínek st. – Josef Jiří Jelínek, socha sv. Jana Křtitele. detail, před rokem 1750, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Mladá Boleslav (foto B. Zemánek, 1974).

Přes tuto ikonografickou odlišnost se bukovenská skulptura nápadně podobá ostatním jelínkovským dřevořezbám Vzkříšeného Krista, zvláště pak zmíněné Kristově postavě z Rejšic i soše z roku 1740 od Martina Jelínka st. na kazatelně kostela sv. Václava v Bosni.³⁹⁾ Gradace pohybu těchto sochařských děl však roste od rejšické figury přes bukovenskou skulpturu k vrcholu řezbářské virtuozity prokázané ve skvělém díle v bosenické svatyni. Tyto braunovské výtvarné tendence berniniovského pohybového radikalismu, jejichž protagonistou v kosmonoské dílně byl nepochybně především Josef Jiří Jelínek, z uměleckých děl kosmonoských mistrů po polovině 18. století bohužel vyprchávají a mizejí. Nejmarkantněji se tato změna projevu je v kamenosochařských pracích Martina Ignáce Jelínka.

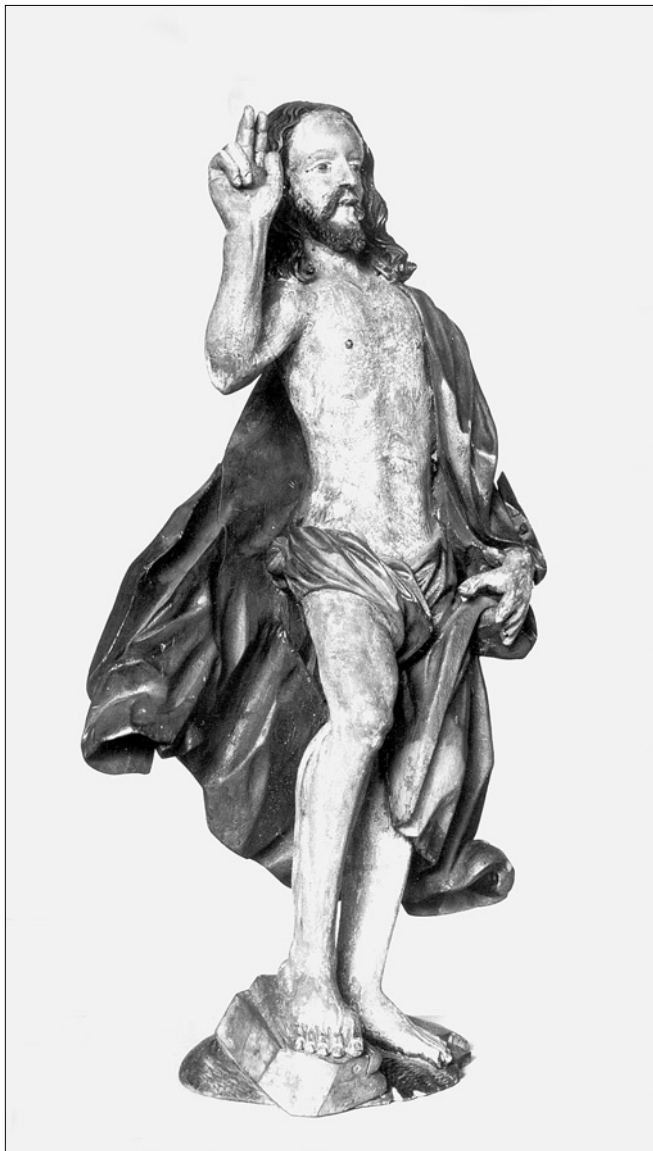
35) Socha Vzkříšeného Krista, lipové dřevo, původní polychromie, v. 71,5 cm, značeno na zkosené části plintu: 16.W.G.97 (Miloš Suchomel, Vzkříšený Kristus, o. c. v pozn. 11, s. 67).

36) Socha Vzkříšeného Krista, lipové dřevo, polychromie (v době víc jak 26 let staré dokumentace šlo o nepůvodní malířské povrchové vybavení), v. 60,0 cm.

37) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 11, s. 144–147.

38) James Hall, Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Praha 1991, s. 247, 457, 461–462.

39) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, o. c. v pozn. 6, s. 6.

Obr. 12: Václav Jelínek, socha Vzkříšeného Krista, 1697, Okresní muzeum v Mladé Boleslavi (foto B. Zemánek, 1973).

Socha sv. Jana Nepomuckého před farou v Dolním Krnsku (okres Mladá Boleslav) byla postavena v roce 1769. Ve farní kronice se o jejím vzniku v zápise k tomuto roku píše: „Dne 14. října urozený pan Ignác Elger, hospodářský ředitel v Krnsku, obzvláštní ctitel sv. Jana Nepomuckého, dal spolu se svou manželkou zhotovit a naproti faře postavit kamennou sochu ke cti tohoto světce, k níž může být o větších svátcích arcibratrstva voděno procesí. Sochaři bylo dáno [vynecháno] zl., kameníkovi [vynecháno] a zedníkům [vynecháno].“⁴⁰⁾ Pisatel kroniky, jímž byl farář P. Tomáš Doležal, tedy zjevně původně zamýšlel zapsat i peněžní částky, jež byly za statui zaplacený, a snad i jména jejich zhotovitelů, ale nakonec bohužel tento záměr neuvedl ve skutek.

K následujícímu roku 1770 farář ještě do kroniky zapsal: „Dne 20. srpna p. Antonín Jedlička, pražský měšťan, dokončil štafírování (ingrustatio) sochy sv. Jana Nepomuckého, umístěné naproti faře, nákladem 30 zlatých, zaplacených urozeným panem Ignácem Elgerem, hospodářským ředitelem

40) Státní okresní archiv (dále SOKA) Mladá Boleslav, Farní úřad (dále FÚ) Dolní Krnsko, Liber rerum memorabilium tam ecclesiam S. Georgii, quam parochialem domum in Sub-Krnsko, s. 55.

Obr. 13: Josef Jiří Jelínek, socha Vzkříšeného Krista, 1740–1750, fara při kostele sv. Jana Nepomuckého, Bukovno, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1977).

v Krnsku.“ Dne 19. března 1771 pak místní farář statui posvětil.⁴¹⁾

Z dalších osudů sochy ještě uvedme její první známou opravu, k níž došlo v roce 1838. Táž farní pamětní kniha o ní uvádí: „Léta Páně 1838 v měsíci květnu boleslavský malíř Košátecký renovoval kamennou sochu sv. Jana Nepomuckého u farního kostela; socha byla nákladem 28 zl. rýnských, jež byly sebrány mezi farníky, natřena bílou barvou a ozdobena zlatem.“⁴²⁾

Pokud jde o autorství statue, je třeba připomenout, že několik let před jejím postavením pracoval pro dolnokrnský kostel zřejmě člen kosmonoské jelínkovské řezbářské dílny. V roce 1765 bylo totiž z kostelních peněz zaplaceno 9 zl. 10 kr. „kosmonoskému řezbáři od vytesání svatého Salvatora a udělaný na křtitnici [sic!] nověj dekl“, přičemž další 3 zl. 6 kr. byly zaplacený „od štafírování toho díla dobravskému malíři.“⁴³⁾ V následujícím roce 1766 pak nejprve dne 1. dub-

41) Tamtéž, s. 56.

42) Tamtéž, s. 123.

43) SOKA Mladá Boleslav, FÚ Dolní Krnsko, kniha počtů zádušních 1752 až 1774.

Obr. 14: Martin Ignác Jelínek, sousoší sv. Jana Nepomuckého, 1769, Dolní Krnsko, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 2003).

na hrabě Václav Příchovský z blízkého Stránova daroval kostelu sochu Panny Marie Mariazelské, jež se předtím nacházela v jeho domácí kapli v Praze, načež, jak uvádí farní pamětní kniha, „dne 8. června bylo dáno 9 zl. za sochařskou práci k sv. Janu Nepomuckému a za její pozlacení či štafrování“ a poté „dne 17. téhož měsíce bylo dáno 20 zl. kosmonoskému sochaři za skříňku pro sochu P. Marie, 6 zl. za sochu sv. Anny a 50 zl. dobrovického štafrování obojího.“⁴⁴⁾

Je tedy možné, že i v roce 1769 bylo zhotovení kamenné sochy sv. Jana Nepomuckého svěřeno sochaři, který se tu již před několika lety osvědčil, i když je ovšem nutno si uvědomit, že objednavatelem byl pokaždé někdo jiný – v roce 1765 kostel, roku 1766 zřejmě sám farář, v roce 1769 pak dobrodinec Ignác Elger.

Mylná je tedy informace, kterou do literatury roku 1905 uvedl František Bareš,⁴⁵⁾ podle něhož je autorem sochy An-

44) SOKA Mladá Boleslav, FÚ Dolní Krnsko, Liber rerum memorabilium tam ecclesiam S. Georgii, quam parochialem domum in Sub-Krnsko, s. 34.

45) František Bareš, o. c. v pozn. 4, s. 136.

Obr. 15: Martin Ignác Jelínek (?), sousoší Salvatora, kolem roku 1770, Podhradí, okres Jičín (foto M. Suchomel, 1970).

tonín Jedlička; ten byl, jak je z textu pamětní knihy zřejmé, štafírem, jenž provedl povrchovou adjustaci statue.⁴⁶⁾ Bareš se ostatně spletl i v postavení donátora Elgera, jenž nebyl ředitelem panství ve Stránově u Příchovských, nýbrž přímo v Krnsku u Vrbnů.

O jelínkovské provenienci sousoší sv. Jana Nepomuckého v Dolním Krnsku⁴⁷⁾ svědčí nejenom kompozice díla, ale i celá řada modelačních a rukopisných detailů, s jejichž tožným provedením se setkáváme také u dalších sochařských prací kosmonoských mistrů, v první řadě však u těch statuí, které pocházejí z rukou Martina Ignáce Jelínka.

Svým architektonickým rozvrhem, postaveným na principu tří vertikálních os, připomíná krnská statue podobný pomník se Salvatorem z doby kolem roku 1770 od téhož au-

46) Barešův omyl v určení autorství dolnokrnského sousoší sv. Jana Nepomuckého opakují i oba mnohem mladší soupisy uměleckých památek Čech, a to jak Wirthův, tak i Pocheho (*Zdeněk Wirth a kol., Umělecké památky Čech*. Praha 1957, s. 373; *Emanuel Poche a kol., Umělecké památky Čech* 4. Praha 1982, s. 337).

47) Socha sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava v. 170,0 cm; podnož pod sochou v. 44,0 cm; střední pilíř v. 278,0 cm; boční sošky andlíků byly odcizeny a jsou nezvěstné.

Obr. 16: Martin Ignác Jelínek (?), socha sv. Jana Nepomuckého, 1747, Kosmonosy, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1962).

tora v Podhradí (okres Jičín).⁴⁸⁾ Také v tomto případě obklopují ústřední postavu sošky andělů na volutových soklech a čelní stěnu zdobí reliéf. Pouze sv. Jiří potírající zlo (ďábla) je tu nahrazen sv. Floriánem hasícím oheň. Totožné jsou i fyziognomie sv. Jana Nepomuckého z Krnska a Salvatora z Podhradí. Ta podoba tváří zůstává evidentní navzdory určitým detailním zkreslením hlavy sv. Jana Nepomuckého, vzniklým během historických oprav statue.

Koneckonců k poznání tehdejší jelínkovské typiky máme k dispozici dostatečné množství srovnávacího sochařského materiálu. Ke starším dílům s touto fyziognomií, vyznačující se malou plasticitou, nevzrušeným, plochým, nízkým povrchovým reliéfem, patří hlava postavy sv. Jana Nepomuckého na statui v blízkosti zámeckého areálu v Kosmonosech.⁴⁹⁾ Svatojánský pomník před zámeckou bránou dal v roce 1747 postavit tehdejší purkrabí kosmonoského panství Leopold Kryštof Kastner.⁵⁰⁾ S největší pravdě-

48) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 11, s. 36.

49) Statue sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava světce v. 187,0 cm; podnož pod sochou v. 23,0 cm; postament v. 221,0 cm.

Obr. 17: Martin Ignác Jelínek, socha sv. Jana Nepomuckého, 1776, Horní Bousov, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1992).

podobností patří toto dílo mezi rané práce Martina Ignáce Jelínka.⁵¹⁾ Připsání svatojánské skulptury nejmladšímu mistru zdejší dílny podporuje především též výraz tváře, jaký pozorujeme u sochy sv. Jana Nepomuckého z roku 1776 v Horním Bousově, která nese Martinovu signaturu.⁵²⁾ K oběma zmíněným kamenosochařským dílům se svými fyziognomiemi nápadně hlásí ještě další svatojánské figury v Sobotce (okres Jičín), a to jednak skulptura ze sedmdesátých let 18. století na prostranství před domy čp. 95 a 96,⁵³⁾ jednak sousoší téhož světce z roku 1784 u železničního přejezdu v blízkosti místního nádraží Českých drah.⁵⁴⁾

50) Na odvrácené straně postamentu čteme: „Diese/ Statue hat dem/ heiligen Joannes/ von Nepomuck/ zu ehren/ aufrichten lassen/ in Jahr/ 1747/ Leopoldus: Cristo/phorus Castner/ der Zeit/ Burggraf der/ herrschafft/ Cosmanos.“

51) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 33, s. 173.

52) Statue sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava světce v. 155,0 cm; postament v. 217,0 cm; na plintu sochy v odvrácené části rytá signatura: M:G:, na vysokém kamenném bloku podstavce (pod signaturou) letopočet 1776 a pod ním ještě monogram MARIA.

53) Statue sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava klečícího světce v. 106,0 cm; postament v. 196,0 cm.

Obr. 18: Martin Ignác Jelínek, socha sv. Jana Nepomuckého, kolem roku 1775, Sobotka, okres Jičín (foto M. Suchomel, 1970).

Nicméně tuto osobitou typovou signaturu práce Martina Ignáce Jelínka vlastní i postava sv. Linharta snad ze šedesátých let 18. století v Mladějově (okres Jičín).⁵⁵⁾ V tomto případě ovšem jde o repliku statue téhož světce z roku 1752 v Březnu,⁵⁶⁾ kterou sem zřejmě dodal k dalším svým předchozím pískovcovým skulpturám Josef Jiří Jelínek.⁵⁷⁾

Věnujeme-li pozornost této pozdní jelínkovské typice porovnané v kamenosochařské tvorbě kosmonoské dílny, ne-

54) Statue sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava klečícího světce v. 155,0 cm; podnož pod sochou v. 50,0 cm; postament v. 220,0 cm.

55) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 11, s. 32.

56) Socha je na postamentu datována jednak přímo letopočtem 1752, jednak nápisem s chronogramem: „tVto statVI k Cztl/ sWateho Linharta/ WphotoWitl/ DaLo MlestYs/ Brzezno/ Anno 1752.“ Již v roce 1968 (7. února), kdy byla pořízena dokumentace památky, byl stav pískovcových bloků kritický a nápis stěží rozluštělný.

57) Stopy jeho uměleckého projevu nese jak socha sv. Prokopa z roku 1730 (navzdory tomu, že z ní v současné době zbývá pouhé torzo), tak i socha sv. Floriána snad z roku 1717, v jejímž případě však nelze vyloučit ani dílenskou spolupráci Martina Jelínka st. Obě statue stojí v blízkosti březenského kostela sv. Václava a místního zámku na zdejší návsi.

Obr. 19: Josef Jiří Jelínek (?), socha sv. Linharta, 1752, Březno, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1967).

smíme zde opominout ani zmínku o totožných tvářích světeckých postav Martina Ignáce Jelínka vytvořených v podstatně měkčím výtvarném materiálu, lipovém dřevu. Máme tu na mysli například dřevorezbu sv. Jana Nepomuckého asi ze šedesátých let 18. století na hlavním oltáři kostela Narození Panny Marie v Sudoměři (okres Mladá Boleslav)⁵⁸⁾ a také sochy sv. Vavřince⁵⁹⁾ a sv. Štěpána⁶⁰⁾ přibližně z téže doby na bočních brankách hlavního oltáře v kostele sv. Františka Serafinského v Kováni (okres Mladá Boleslav).⁶¹⁾ Obě řezby z kováňské svatyně značně modelačně

58) Socha sv. Jana Nepomuckého, lipové dřevo, zlacení (pravděpodobně nepůvodní), v. 136,0 cm (po svatozář). Dokumentace provedena 23. července 1968.

59) Socha sv. Vavřince, lipové dřevo, zlacení s plastickým, reliéfním dekorem (pravděpodobně nepůvodní), v. 163,0 cm.

60) Socha sv. Štěpána, lipové dřevo, zlacení s plastickou, reliéfní ornamentikou (pravděpodobně nepůvodní), v. 168,0 cm. Dokumentace obou kováňských dřevorezeb byla provedena dne 24. června 1968.

61) Jak sochy sv. Jana Nepomuckého a jeho protějšku sv. Antonína Paduánského z hlavního oltáře kostela Narození Panny Marie v Sudoměři, tak i skulptury sv. Vavřince a sv. Štěpána z hlavní oltářní stavby kostela sv. Františka Serafinského v Kováni byly v roce 1968 vybrány ja-

Obr. 20: Martin Ignác Jelínek, socha sv. Jana Nepomuckého, 1760–1770, kostel Narození Panny Marie, Sudoměř, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

Obr. 21: Martin Ignác Jelínek, socha sv. Vavřince, 1760–1770, kostel sv. Františka Serafinského, Kovář, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

zkresluje vrstva nepůvodních malířských adjustací, svrchního zlacení s reliéfní plastickou ornamentální kresbou. Přesto nelze pochybovat o jejich blízkém výtvarném vztahu k dalším jelínkovským dřevořezbám, zvláště pak k soše sv. Petra z doby kolem roku 1760 od Martina Ignáce Jelínka⁶²⁾ na hlavním oltáři v kostele Nejsvětější Trojice v Loukově.⁶³⁾ Ostré lineární hrany očních víček, nadočnicových oblouků i nosů a rtů tváří kovánského sv. Vavřince a loukovského sv. Petra očividně prozrazují rukopis jedné a téže řezbářské osobnosti. Tato typika poměrně malých hlav a obnažených šlachovitých krků provází pozdní jelínkovské práce a nejvíce se ztotožňuje s tvorbou nejmladšího člena kosmonoské rodiny.

K zajímavým poznatkům (v odborné literatuře až dosud nezmiňovaným) dospějeme konfrontací sochy sv. Vavřince z kovánského hlavního oltáře se svatovavříneckou statuí z doby kolem roku 1724 od Josefa Jiřího Jelínka⁶⁴⁾ na mos-

tě před zámkem Hrubá Skála (okres Semily), dále s dřevořezbou téhož světce z let 1755–1760 od Martina Ignáce Jelínka⁶⁵⁾ z hlavního oltáře kostela sv. Havla v Mladé Boleslavi a konečně se soškou sv. Vavřince pravděpodobně ze šedesátých let 18. století a nejspíš též z rukou Martina Ignáce⁶⁶⁾ z kostela Stětí sv. Jana Křtitele v Krpěch (okres Mladá Boleslav). Na první pohled je zřejmé, že všechna uvedená sochařská díla, rozměry tak rozdílná, mají kompoziční původ v jednom a totéž svatovavříneckém bozzettu, za jehož autora považujeme Josefa Jiřího Jelínka. Jistou výtvarnou kontinuitu nacházíme i mezi tvářemi soch sv. Vavřince z Krpě a sv. Antonína Paduánského z hlavního oltáře kostela Narození Panny Marie v Sudoměři.⁶⁷⁾

Při zmíněných dokumentačních pracích v Kováni v roce 1968 byl seznam jelínkovských děl obohacen také o sousoší Kristova křtu z křtitelnice kovánské svatyně.⁶⁸⁾ Na tradici jelínkovských sochařských kompozic sousoší Kristova

ko budoucí exponáty na zmiňovanou výstavu sochařské tvorby kosmonoských Jelínků, připravovanou tehdejšími Střediskem státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje.

62) Socha sv. Petra, lipové dřevo, polychromie, v. 145,0 cm.

63) Loukovské dřevořezby sv. Petra a sv. Pavla byly restaurovány již v letech 1968–1970 akademickou malířkou Věrou Královou a akademickým malířem Vlastislavem Lachoutem, a tak autorský řezbářský rukopis tu plasticky nezakresluje vrstvy historických přemalů (Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 33, s. 171 a 173).

64) Socha sv. Vavřince, pískovec, v. 216,0 cm.

65) Socha sv. Vavřince, lipové dřevo, polychromie, zlacení, v. 97,0 cm.

66) Soška sv. Vavřince, lipové dřevo, zlacení (pravděpodobně nepůvodní), v. 35,0 cm.

67) Socha sv. Antonína Paduánského, lipové dřevo, zlacení (pravděpodobně nepůvodní), v. 136,5 cm (po svatozář). Dokumentace provedena 23. července 1968.

68) Sousoší Kristova křtu, lipové dřevo, polychromie (nepůvodní), v. 29,5 cm. Uměleckohistorický průzkum proveden dne 24. června 1968.

Obr. 22: Martin Ignác Jelínek, socha sv. Petra, kolem roku 1760, kostel Největější Trojice, Loukov, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

Obr. 23: Josef Jiří Jelínek (?), sousoší Kristova křtu, 1745–1755, kostel sv. Františka Serafinského, Kovář, okres Mladá Boleslav (foto Národní památkový ústav, ústřední pracoviště).

křtu jsme upozornili v předchozí stati věnované sochařskému dílu spolupracovníka a následovníka kosmonoských Jelínků, Jana Hájka.⁶⁹⁾ K tomu, co bylo již řečeno o jelínkovských a hájkovských sousoších Kristova křtu, je třeba ještě dodat několik poznámek na adresu kovářské dřevořezby. Především lze konstatovat, že ani toto dílo není mezi ostatními jelínkovskými soškami zpodobňujícími též biblický výjev žádnou výjimkou a vzniklo zřejmě na základě znalosti jednoho a téhož ateliérového bozzetta, které bylo bratry Jelínky (Martinem st. a Josefem Jiřím) nebo jedním z nich vytvořeno někdy ve dvacátých letech 18. století. Kovářské sousoší má, pokud se týká kompozice, modelace i rukopisu, nejbliže k postavám Krista a sv. Jana Křtitele na křtitelnicích kostelů sv. Václava v Bosni a Březně. Boseňská skupina byla vytvořena Josefem Jiřím Jelínkem v době kolem roku 1740,⁷⁰⁾ březenská pak týmě autorem přibližně o deset let později.⁷¹⁾ Je tedy velice pravděpodobné, že i kovářské sousoší Kristova křtu lze včlenit mezi sochařské práce Josefa Jiřího Jelínka z období čtyřicátých

až padesátých let 18. století. Samozřejmě ani v tomto případě nelze vyloučit výtvarnou účast Josefova synovce Martina Ignáce, který do kostela sv. Františka Serafinského v Kováni dodal valnou část sochařské výzdoby vnitřního zařízení. Koneckonců (jak bylo v odborné literatuře již několikrát zdůrazněno) participace více členů rodinné dílny na vzniku sochy nebo sousoší nebyla v 18. století žádnou výjimečnou událostí a byla uplatňována zrovna tak u Jelínků, jako u Brokoffů, Braunů nebo Prachnerů či Platzerů. Možnosti spolupráce Josefa Jiřího a Martina Ignáce byly ostatně již naznačeny v minulých úvahách.⁷²⁾

Co však na této výtvarné součinnosti strýce se synovcem v rodinné dílně Jelínků překvapuje a zdá se jevem přinejmenším zvláštním, je technická jednostrannost těchto uměleckých setkání dvou sochařských mistrů. Tvůrčí součinnost totiž oba našli pouze v jediné sochařské technice, a to dřevořezbě. Jejich díla to nepochybně potvrzují. Stačí porovnat řezbářskou a kamenosochařskou tvorbu obou členů kosmonoského ateliéru. Zatímco v dřevořezbě si strýc a synovec jsou uměleckým výrazem, výtvarným projevem blízcí, v kamenosochařství je mezi jejich pracemi propastný rozdíl. A ještě dále: zatímco Josef Jiří odevzdává v obou

69) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, o. c. v pozn. 2, s. 14–15.

70) Sousoší Kristova křtu, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně nepůvodní), v. 35,5 cm (figurální část), v. 40,6 cm (po vrchol kříže, který v levé ruce drží sv. Jan Křtitel).

71) Sousoší Kristova křtu, lipové dřevo, nepůvodní malířské povrchové pojednání, v. 38,0 cm.

72) Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, Ještě jeden příspěvek k sochařské umělecké tvorbě kosmonoských Jelínků, Zprávy památkové péče 60, 2000, s. 153–159.

Obr. 24: Josef Jiří Jelínek, sousoší Kristova křtu, kolem roku 1740, kostel sv. Václava, Bosen, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1967).

Obr. 25: Josef Jiří Jelínek, socha sv. Jana Nepomuckého, 1730–1740 (?), kostel sv. Anny, Týnec, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

technikách díla invenčně bohatá, umělecky vysoce hodnotná, totožné výtvarné úrovně, Martin Ignác zůstává v oblasti kamenosochařské tvorby bývalým uměleckým výkonům kosmonoské dílny a jejich protagonistů Martina Jelínka st. a Josefa Jiřího Jelínka hodně dlužen. Je zarážející, až neuvěřitelné, že se tak dělo v době, kdy již měl Martin Ignác k dispozici skvělé vzory v kamenosochařských dílech otce i nevlastního strýce. Kosmonoská dílna měla již tehdy za sebou práce na sochařské výzdobě atiky kaple sv. Anny v Mnichově Hradišti, mostů na hradě Valdštejně a před Hrubou Skálou, známý byl i její morový obelisk s Nejsvětější Trojicí v Bakově nad Jizerou a v době, kdy Martin Ignác začínal pracovat v rodinném ateliéru, vytvářel jeho strýc vynikající nadčasový, bravurně modelačně i rukopisně zpracovaný pomník sv. Ignáce pro Domousnici (okres Mladá Boleslav).

To vše ovšem mladý Jelínek při své práci s kamennými (pískovcovými) bloky zavrhl. Jeho kamenosochařská díla pozbyla suverénní jistotu výtvarných zásahů, ono bezprostřední modelační a rukopisné individuální mistrovství, příznačné pro velké tvůrčí, talentované osobnosti. Tato výtvarná anomálie, týkající se Martinovy kamenosochařské tvorby, je o to nepochopitelnější, uvažíme-li absolutní odlišnost jeho řezbářského projevu. V dřevorezbě totiž vůbec

neváhá výrazně navázat na díla Josefa Jiřího Jelínka vytvořená z téhož výtvarného materiálu, lipových bloků (špalvů). A zde je třeba zdůraznit, že to poučení ze strýcovy řezbářské práce je nejen úspěšné, ale i plodné. Dosvědčují to například Martinovy dynamicky koncipované postavy sv. Dorotey⁷³⁾ a sv. Kateřiny⁷⁴⁾ z roku 1754, které před jejich odcizením stávaly na hlavním oltáři kostela sv. Barbory v Debrži (okres Mladá Boleslav).⁷⁵⁾ O autorství Martina Ignáce Jelínka tu nemohou vzniknout žádné pochybnosti, neboť je prokázáno jím signovaným kresebným návrhem debršské oltářní stavby s její sochařskou výzdobou.⁷⁶⁾

Nápadný výtvarný kontrast mezi řezbářskými a kamenosochařskými díly Martina Ignáce není v oblasti Mladoboleslavska a Mnichovohradištska ojedinělým jevem. Při-

73) Socha sv. Dorotey, lipové dřevo, původní polychromie, v. 123,0 cm.

74) Socha sv. Kateřiny Alexandrijské, lipové dřevo, původní polychromie, v. 120,0 cm.

75) Obě dřevorezby sv. Dorotey i sv. Kateřiny byly v roce 1992 vandalsky strženy z bočních oltářních branek, odcizeny a jsou dodnes nezvěstné (Miloš Suchomel, Poznámka k odcizení dřevorezeb z Debrže, Zprávy památkové péče 53, 1993, s. 287–289).

76) Kresba Martina Ignáce Jelínka byla v odborné literatuře několikrát zmiňována i reprodukována (naposledy: Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, o. c. v pozn. 2, s. 20).

pomíná podobnou situaci v tvorbě Jana Hájka, který ostatně po určitou dobu byl spolupracovníkem jelínkovské dílny.⁷⁷⁾ Ta paralela je o to pozoruhodnější, že i Hájek, podobně jako mladý Jelínek, zanechal své signatury pouze na kamenných skulpturách, které rozhodně nepočítáme k tomu nejlepšímu, co jeho mnichovohradištský ateliér vytvořil. Tento faktický poznatek nás přivádí k domněnce vyslovené již v monografické práci věnované dílu Jana Hájka. Tahle disproporce a výtvarná disharmonie mezi řezbářskými a kamenosochařskými pracemi musela zřejmě vznikat činností anonymních, méně výtvarně erudovaných a talentovaných dílen-ských pomocníků-kameníků.⁷⁸⁾

Navzdory tomu, že vedle těchto kamenických prací Martina Ignáce existovala na Mladoboleslavsku zmíněná skvělá kamenosochařská díla Josefa Jiřího Jelínka, vzorem jelínkovských následovníků, epigonů, se staly výtvarně nenáročné, pohybem nenápadné, invenčně chudé statue nejmladšího Jelínka a jeho kamenických spolupracovníků.

Po řadě úvah věnovaných typice a fyziognomiím kamenických soch Martina Ignáce Jelínka v souvislosti se zařazením statue sv. Jana Nepomuckého v Dolním Krnsku mezi práce vzniklé v kosmonoské dílně zbývá ještě se zmínit o dvou faktických údajích, s nimiž nás seznamuje citovaný archivní pramen.⁷⁹⁾ Ze zpráv je patrné, že do interiéru dolnokrnského kostela byla v letech 1765 a 1766 dodána kosmonoským řezbářem dvě sochařská díla, a to Salvátor a sv. Anna. Bohužel ani jedna z uvedených dřevorezeb nezůstala in situ. Pochopitelně sochy mohly být během rozsáhlého časového období, které uplynulo od jejich vytvoření, možná i několikrát přemístěny do jiných farností Mladoboleslavska (případně dalších regionů).

Obr. 26: Jan Hájek (?), sousoší Kalvárie, 1760–1770 (?), kostel sv. Anny, Týnec, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

ARCHIVNÍ PRAMENY O ŽIVOTĚ A DÍLE FRANTIŠKA PRÁŠKA, JOSEFA NEDOMY A JOSEFA ŠRAJNERA

Tak obsáhlá sochařská činnost kosmonoské dílny, představená nám zcela konkrétně archivními prameny, nemohla zůstat nepovšimnuta bez výtvarného ohlasu u regionálních sochařských mistrů, uměleckých řezbářů i kame-

77) *Tamtéž*, s. 8–9 a 40–42.

78) *Tamtéž*, s. 44.

79) Viz výše poznámky 43 a 44.

Obr. 27: Jan Hájek (?), sousoší Kalvárie, detail, 1760–1770 (?), kostel sv. Anny, Týnec, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

nosochařských řemeslníků. Díla někdejších jelinkovských spolupracovníků, následovníků a epigonů v oblasti Mladoboleslavska, Jičinska, Semilska, Nymburska a Mnichovohradištska nejsou pro nás proto žádným překvapujícím objevem, nicméně mnohé z těchto epigonských prací jsou svými kompozicemi, modelacemi a fyziognomiemi postav až neuvěřitelně paralelní se sochami kosmonoských mistrů. Věnujme zde pozornost aspoň dvěma frapantním příkladům.

Na ohradní zdi hřbitova u kostela Panny Marie ve Starých Benátkách nad Jizerou (okres Mladá Boleslav) stávala ještě v šedesátých letech 20. století pískovcová socha sv. Františka Serafinského z doby kolem roku 1750 od anonymního mistra z okruhu Jelínků,⁸⁰⁾ k jejíž kompozici přispěl nemalou měrou sochařský rozvrh dřevorezby téhož

světce z let 1720–1730 od Martina Jelínka st. a Josefa Jiřího Jelínka⁸¹⁾ na hlavním oltáři v kostele sv. Bonaventury v Mladé Boleslavi.

S podobným, neméně poutavým příkladem následování jelinkovské sochařské předlohy se setkáváme u pískovcové skulptury sv. Jana Nepomuckého snad z padesátých let 18. století od neznámého epigona kosmonoských mistrů⁸²⁾ u kostela sv. Prokopa v Chotětově (okres Mladá Boleslav), která kompozičně, typově i fyziognomií sleduje dřevorezbu sv. Jana Nepomuckého, jež pravděpodobně vznikla někdy mezi léty 1730 a 1740 z rukou Josefa Jiřího Jelínka⁸³⁾ a zdobí hlavní oltář v kostele sv. Anny v Týnci u Dobruvice (okres Mladá Boleslav).⁸⁴⁾ Autorství Josefa Jiřího Jelínka zde podporují srovnání s ostatními svatojánskými dřevorezbami z jeho rukou, především však se sochou z doby kolem roku 1750 z kostela sv. Václava v Březně.⁸⁵⁾ Známy, mnohokrát opakovaný výraz tváře s přivřenými očima víčky jen potvrzuje autorství tohoto výtvarného modelačního řezbářského i kamenosochařského ekvilibristy kosmonoského ateliéru.

V týneckém kostele ještě chvíli zůstaneme. Boční oltář na evangelijní straně zde tvoří sousoší Kalvárie, nad nímž se vznáší v oblacích s andílky a jejich hlavičkami žehnající postava Boha Otce.⁸⁶⁾ V literatuře se o tomto oltáři jako první zmiňuje An-

81) Socha sv. Františka Serafinského, lipové dřevo, nepůvodní malířské povrchové vybavení, v. 178,0 cm (Radana Hamsíková – Tomáš Hladík – Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 11, s. 76–77).

82) Socha sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava v. 142,0 cm; podnož pod figurou v. 40,0 cm; postament v. 170,0 cm; vzhledu do stěny soklu vsazená tabulka s nápisem: „Od pana Václava Jandy byla socha obnovená 1850“; pod tím: „Tato socha byla přemístěna péčí obce r. 1939.“

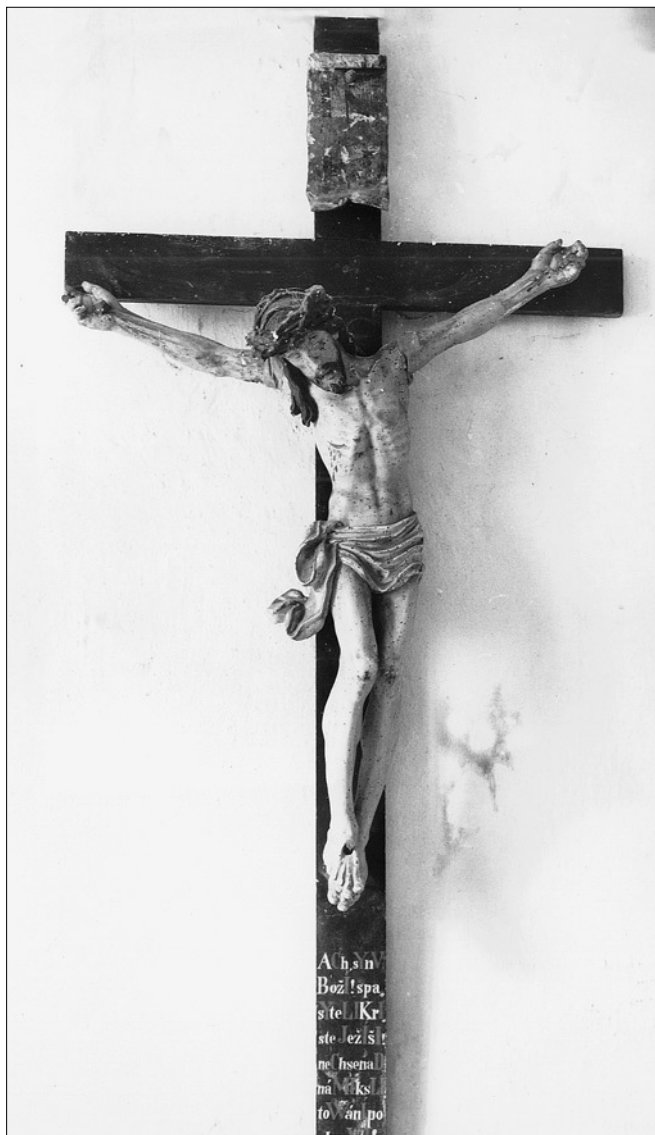
83) Socha sv. Jana Nepomuckého, lipové dřevo, leštěná křída (pravděpodobně nepůvodní štafířské vybavení), v. 198,0 cm.

84) Také týnecká socha sv. Jana Nepomuckého i její sochařský protějšek na epištolní straně oltáře, socha sv. Václava, byly původně vybrány k vystavení v připravované jelinkovské expozici již při uměleckohistorickém průzkumu provedeném na místě dne 14. května 1968.

85) Socha sv. Jana Nepomuckého, lipové dřevo, polychromie, v. 164,0 cm.

86) Socha Panny Marie Bolestné, lipové dřevo, nepůvodní polychromie, v. 94,5 cm; sousoší Ukřižovaného Krista s klečící sv. Marií Magdalénou pod křížem, lipové dřevo, nepůvodní polychromie, v. 201,0 cm; socha sv. Jana Evangelisty, lipové dřevo, nepůvodní polychromie, v. 94,0 cm (sochu Boha Otce v mracích s andílky se nepodařilo při zmíněném průzkumu v roce 1968 změřit).

80) Socha sv. Františka Serafinského, pískovec, podživotní velikost.

Obr. 28: František Prášek (?), socha Ukřižovaného Krista, 1745 (?), kostel Nanebevzetí Panny Marie, Katusice, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1977).

tonín Sládeček, jenž o něm stručně píše: „Zděný oltář postranní Umučení Páně postaven r. 1824.“⁸⁷⁾ Na sochařskou výzdobu oltáře upozornil poprvé František Bareš, jenž při popisu vnitřního zařízení kostela sv. Anny v Týnci charakterizuje toto řezbářské dílo lakonicky jako postranní oltář „Umučení Páně, postavený l. 1824, vesměs v podobě soch.“⁸⁸⁾ Naproti tomu Emanuel Poche v soupisu uměleckých památek Čech tu zaznamenává obraz „Umučení Krista z r. 1824.“⁸⁹⁾ Jedině Sládeček a Bareš tedy mluví výslovně o oltáři, který máme dnes na mysli a jehož dokumentace byla provedena v uvedený den roku 1968.

Bareš výstižně upozornil na výlučně sochařskou koncepci tohoto bočního oltáře, nepočítající vůbec s architek-

87) Antonín Sládeček, Paměti města Dobrušky a jeho okolí, Praha 1900, s. 433. O něco dále též autor připomíná ještě obraz sv. Jana Křtitele, pocházející „ze starého oltáře r. 1824 zrušeného“; tato časová shoda se zdá nasvědčovat hypotéze, že sochy Kalvárie by mohly pocházet právě z tohoto zrušeného oltáře. Je ovšem třeba dodat, že v rozporu se Sládečkovým tvrzením stojí skutečnost, že dnešní řezbářský figurální oltář očividně nepočítá se žádným dalším malířským dílem.

88) František Bareš, o. c. v pozn. 4, s. 385.

89) Emanuel Poche a kol., o. c. v pozn. 46, s. 124.

Obr. 29: Josef Jiří Jelínek (?) – dílenský pomocník, socha sv. Jana Nepomuckého, kolem roku 1740, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Katusice, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1977).

tonickou konstrukcí. Oltář Kalvárie totiž tvoří výhradně postavy Panny Marie Bolestné, Ukřižovaného Krista, sv. Marie Magdalény a sv. Jana Evangelisty. Celá skupina umístěná na třech samostatných postamentech by mohla plnit funkci modelu pro kamenosochařské umělecké dílo určené k umístění v exteriéru. Této hypotéze přispívá neobyčejně nápadně ornamentálně i figurálně zdobené, konvexně a konkávně zprohýbané rokokové podstavce jednotlivých postav. Vrcholová sochařská část zdejšího výjevu Kalvárie s postavou Boha Otce, pohybově zvýrazněnou vlající draperií v nebeském povětří, je zde tak trochu cizím prvkem. Patří totiž spíše na nástavce hlavních oltářních staveb. Tam ji také mnohem častěji vidáme. Ostatně v Týnci musela být postava Boha Otce s andílky v oblacích připevněna na stěnu kostela, a to právě kvůli absenci oltářní architektonické konstrukce.

Antonín Sládeček i František Bareš datují instalaci tohoto bočního oltáře v týneckém kostele do roku 1824. To však zřejmě neznamená, že celá sochařská skupina vznikla až v uvedeném letopočtu. Máme za to, že figurální i ornamentální dřevorezby jsou ve skutečnosti starší. Umělec-

Obr. 30: František Prášek, řezbářská výzdoba obrazového rámu hlavního oltáře (z roku 1752) a kazatelny (z roku 1757), kostel sv. Šimona a Judy, Plazy, okres Mladá Boleslav (foto Národní památkový ústav, ústřední pracoviště).

kým projevem se celé sousoší hlásí a blíží k řezbářským pracím spolupracovníka a následovníka kosmonoských mistrů, Jana Hájka. Poměrně hladká, střízlivá modelace bez nadměrného řasení v draperii připomíná Hájkovu Kalvárii z roku 1757 v kostele Navštívení Panny Marie v Bozkově, jeho sochy sv. Petra a Pavla z roku 1764 na hlavním oltáři kostela sv. Anny v Jeřmanicích a figurální sochařskou výzdobu hlavního oltáře z let 1768–1771 kostela sv. Linharta v Hlavici. Vše tedy nasvědčuje tomu, že týnecký oltář Kalvárie je buď řezbářským dílem samotného Jana Hájka, nebo jeho spolupracovníka či následovníka, a že vznikl v šedesátých až sedmdesátých letech 18. století. Pochopitelně poslední slovo, pokud se týká autorství i datace, by tu měl mít odborně, zkušenými restaurátory provedený průzkum, neboť celé sousoší Kalvárie včetně nástavbové části je pohledově i objemově, plasticky značně změněno nánosem nepůvodních malířských povrchových adjustací, které výtvárně zkreslují někdejší autorský řezbářský projev.

Dřevořezby Ukřižovaného Krista z bočních oltářů kostelů v Bozkově a Týnci nás přivádějí k dalšímu, dosud ne-

publikovanému korpusu mnichovohradištské dílny. Máme zde na mysli krucifix zavěšený na klenbě kostela sv. Anny v Jeřmanicích (okres Liberec). Také toto řezbářské dílo můžeme dnes dodatečně a nově zařadit k pracím Jana Hájka, i když v této soše se ještě výrazněji než v bozkovském korpusu projevuje výtvarný vliv Jelínků, konkrétně sochařské tvorby Josefa Jiřího. Pokud se týká vzniku jeřmanické skulptury Ukřižovaného Krista, lze předpokládat, že byla vytvořena pravděpodobně v době pořizování vnitřní výbavy jeřmanického kostela v letech kolem roku 1764.⁹⁰⁾

S kosmonoskými Jelínky v užším výtvarném kontaktu však nebyl pouze mnichovohradištský Jan Hájek. Archivní prameny nás seznamují s dalšími třemi, v odborné literatuře téměř nezmiňovanými uměleckými řemeslníky, jejichž přátelské vztahy se členy sochařské rodiny Jelínků mohly být i podnětem k výtvarnému ovlivnění tvorbou kosmonoské dílny. Nejstarší z těchto epigonů byl František Prášek (1714–1788), který mohl kromě zakladatele dílny v Kosmonosech, Václava Jelínka, poznat všechny ostatní známé jelínkovské mistry. Totéž ostatně platí také o Josefu Nedomovi (1732– po 1805), o jehož dílech však víme žalostně málo. Konečně poslední ze sochařských

kolegů Jelínků Josef Šrajner či Schreiner (před 1752–1825) se zjevně již nesetkal s Martinem Jelínkem st., který zemřel 25. listopadu 1750. Nicméně všichni tři mohli čerpat ze sochařského umění všech mistrů kosmonoského ateliéru.

František Prášek se narodil v roce 1714 v Mladé Boleslavi jako syn Pavla Práška a jeho manželky Anny; pokřtěn byl dne 2. října téhož roku. Při křtu obdržel jména Pavel František,⁹¹⁾ avšak později užíval vždy jen druhého z těchto jmen. V matričním zápise o jeho křtu není u otcova jména ještě uvedeno žádné povolání; v pozdějších zápisech je pak otec Františka Práška uváděn jako „mlynářský“ (v letech 1718 a 1721)⁹²⁾ či jako „stárek v Spáleném mlejně“ (roku 1724).⁹³⁾

V mladoboleslavských matrikách se poté s Františkem Práškem setkáváme v zápise z 26. února 1737, kdy se „Fran-

90) SOKA Liberec, FÚ Jeřmanice, Gedenkbuch, s. 5.

91) Státní oblastní archiv (dále SOA) Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 5, fol. 178r.

92) *Tamtéž*, fol. 225r, 254v.

93) *Tamtéž*, fol. 289v.

Obr. 31: František Prášek, reliéf s postavami evangelistů sv. Marka a sv. Lukáše, 1757, kazatelna, kostel sv. Šimona a Judy, Plazy, okres Mladá Boleslav (foto Národní památkový ústav, ústřední pracoviště).

tišek Prášek, tovaryš řezbářský, pozůstalý syn po nebožtíkově Pavlovi Práškově, bývalým stárku v Podstupenském mlýně, ženil s Alžbětou, „pozůstalou dcerou po nebožtíkově Janovi Kettnerovi z Nepřevázky“, propuštěnou z dobrovického panství. Sňatek se konal „z města“, tj. z Mladé Boleslavi, a v matričním zápise je přitom o nevěstě výslovně poznamenáno, že „pokudž by se nějaká vrchnost budoucně po ženichovi potahovala, s ním do poddanosti jíti slíbila.“⁹⁴⁾

Necelé dva měsíce po sňatku, dne 24. dubna 1737, již bylo křtěno první dítě manželů Práškových, syn František Antonín. Jako svědek je při tomto křtu, k němuž byl křténec nesen z mladoboleslavského Nového Města, kde tedy tenkrát manželé Práškové bydleli, uveden „Martin Jelínek, řezbář z Kosmonos.“⁹⁵⁾ Následující děti manželé Práškově křtili postupně v letech 1739, 1741, 1744, 1746, 1749 a 1751, a to pokaždé již z mladoboleslavského Starého Města,⁹⁶⁾ přičemž u dvou z těchto křtů, v letech 1744 a 1746, je jako svědek pokaždé uveden „Joseph Jelínek, řezbář z Kosmonos.“⁹⁷⁾

Dne 1. srpna 1744 manželka Františka Práška Alžběta za 150 zl. koupila od dědiců po Václavovi Mezeříckém domek se zahrádkou na bývalém mladoboleslavském předměstí Pták.⁹⁸⁾ V tomto domku (nevíme, z jakého důvodu koupeném na jméno manželčino) pak manželé Práškové nadále bydleli. Zde také v březnu 1771 Alžběta Prášková zemřela.⁹⁹⁾ O šest let později, dne 4. března 1777, František Prášek spolu se svými čtyřmi dcerami prodal za 250 zl. tento domek na Ptáku čp. 41 další dceři Barboře a jejímu manželu Matěji Uhrovi, přičemž František Prášek si v tomto domku vyhradil výměnek, ovšem s výhradou, že „kdyby ale tam bud' pro nesprávu neb nepokoj zůstávati nemohl“, bude mu ročně placeno 7 zl., za něž by si mohl pořídit podnám jinde.¹⁰⁰⁾ Z této prodejní smlouvy také vysvítá, že oba Práškovy synové již tehdy nebyli na živu – mladší Josef Gab-

94) SOA Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 24, fol. 48v–49r.

95) SOA Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 6, fol. 262v.

96) SOA Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 6, fol. 319r; sign. Mladá Boleslav 7, fol. 41v, 106v–107r, 160r, 237r, 277v.

97) SOA Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 7, fol. 106v–107r, 160r.

98) SOKA Mladá Boleslav, Archiv města (dále AM) Mladá Boleslav, sign. Mladá Boleslav 239, fol. 184r–185v.

99) SOA Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 31, fol. 115v–116r.

100) SOKA Mladá Boleslav, AM Mladá Boleslav, sign. Mladá Boleslav 240, fol. 20r–21r.

Obr. 32: František Prášek (?), reliéfy s postavami evangelistů, 1760–1770 (?), kazatelna, kostel sv. Kateřiny, Dolní Bousov, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

riel zemřel ve věku necelých dvou let v lednu 1751,¹⁰¹⁾ o prvorozeném Františkovi, jenž byl knězem,¹⁰²⁾ pak nevíme, kdy zemřel.

Jak dlouho žil František Prášek na výměnku u dcery a zetě, nedovedeme říci; víme však, že dne 14. srpna 1788 zemřel v mladoboleslavském špitálu, a to na prsní vodnatelnost; v matričním zápise bylo jeho stáří chybně uvedeno jako 77 let. Pohřben byl o dva dny později na hřbitově u sv. Havla.¹⁰³⁾

Z těchto životopisných zpráv, pocházejících vesměs z mladoboleslavských matrik a městských knih, tedy zjevně vyplývá, že František Prášek udržoval dobré přátelské vztahy s kosmonoskými Jelínky. Ze skutečnosti, že roku 1737 je Prášek ještě uveden jen jako řezbářský tovaryš a že v témže roce, jen o dva měsíce později, je svědkem při křtu jeho syna Martin Jelínek z Kosmonos, lze pak usuzovat na to, že Prášek zřejmě jako tovaryš pracoval po nějakou dobu právě v jelínkovské dílně.

Lze se domnívat, že nedlouho po sňatku se Prášek osamostatnil, s jistotou však máme jeho samostatnou činnost doloženu poprvé až k roku 1745, kdy dodal krucifix a sochu Panny Marie do kostela Nanebevzetí Panny Marie v Katusicích (okres Mladá Boleslav).¹⁰⁴⁾ Nepochybně Prášek je také oním nejmenovaným boleslavským řezbářem, který roku 1748 zhotovil opět krucifix a k němu ještě tři rámy do kostela sv. Anny v Mnichově Hradišti, za což obdržel do-

101) SOA Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 30, fol. 176v.

102) SOKA Mladá Boleslav, AM Mladá Boleslav, sign. II. Ac 26, fol. 278r.

103) SOA Praha, Matriky, sign. Mladá Boleslav 32, fol. 101v–102r; sign. Mladá Boleslav 33, fol. 19v–20r.

104) SOA Praha, Velkostatek (dále Vs) Krnsko, inv. č. 376; inv. č. 377.

Obr. 33: Josef Jiří Jelínek – František Prášek (?), reliéfy s postavami evangelistů, kolem roku 1740, kazatelna, kostel sv. Martina, Luštěnice, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1967).

hromady pouhé 3 zl.¹⁰⁵⁾ Další dva rámy udělal Prášek za 15 zl. téhož roku 1748 pro mladoboleslavskou městskou radu; protože původně požadoval za tuto práci 18 zl., usiloval poté „o dání jemu 1 lípy při mlejně ležící na náhradu té malé za rámce dosáhlé mzdy.“¹⁰⁶⁾

Z archivních pramenů se dovídáme ještě některé podrobnosti o Práškových řezbářských dílech vytvořených pro katusický kostel v roce 1745. Za výše zmíněný „jeden nově a staffirované velkej crucifix France [!] Práškoví, řezbář mladoboleslavskému“, byly zaplaceny 2 zl. 30 kr. a dalších 6 zl. 30 kr. bylo vyplaceno „jemu za 1 novou Pannu Marii při processí k nošení vystaffirovanou.“¹⁰⁷⁾

Soška Panny Marie, nošená kdysi v procesí, pravděpodobně již vzala za své, in situ již neexistuje, nicméně při průzkumech jelínkovské sochařské tvorby na Mladoboleslavsku v roce 1977 (8. září) byla v sakristii kostela Nanebevzetí Panny Marie v Katusicích nalezena dřevorezba Ukřižovaného Krista, která budila pozornost svou výtvarnou formou, s jakou jsme byli zvyklí se setkávat u sochařských prací ze čtyřicátých let 18. století vycházejících z kosmonoské dílny Jelínků.¹⁰⁸⁾ Ani modelace, ani povrchový reliéf, ani nápadná snaha o pohybové zvýraznění bederní roušky neodpovídaly výtvarným tendencím českého sochařského umění 1. poloviny 19. století. A přece toto dílo bylo datováno na svislém břevnu kříže pod korpusem chronogramem do roku 1832.¹⁰⁹⁾ A tady se nám naskytá hned několik otázek týka-

jících se autorství a rozdílného či totožného stáří korpusu a kříže s chronogramem. Jelínkovský výtvarný projev, jehož charakteristické modelační prvky se odrážejí v dřevorezbě Ukřižovaného Krista, svědčí pro starší původ někdy v 18. století a do jisté míry i povolují domněnku o případném autorství Františka Práška. Jeho řezbářská díla byla tomuto projevu, jak ještě uvidíme, skutečně blízká. Pokud však Prášek není autorem katusického krucifixu a dřevorezba byla skutečně vytvořena až v roce 1832, pak jde o práci neznámého pokračovatele kosmonoské dílny, kterému se podařilo prodloužit životnost jelínkovského řezbářského projevu až za hranice 18. století, za hranice barokního, rokokového a dokonce i empírového slohu.

V kostele Nanebevzetí Panny Marie v Katusicích nacházíme

však ještě dvě dřevorezby, u nichž přichází v úvahu jelínkovská provenience. Ostatně byla předpokládána již při zmiňovaných průzkumech (zde 8. září 1977) a později též předpoklad byl vysloven v soupisech uměleckých památek Čech.¹¹⁰⁾ Jedná se o sochy sv. Jana Evangelisty¹¹¹⁾ a sv. Jana Nepomuckého,¹¹²⁾ které tehdy ještě spočívaly na neogotických konzolách v presbytáři. Místy krabatá, chvatná, překotná modelace draperie dává tušit účast anonymního jelínkovského pomocníka, i když tvarování rukou i tváří prozrazuje skutečného mistra, nejspíš Josefa Jiřího Jelínka. Nicméně právě v těch partiích draperie můžeme pozorovat styčné body s modelací roušky katusického krucifixu. Katusické dřevorezby sv. Jana Evangelisty a sv. Jana Nepomuckého se nejvíce přibližují výtvarným projevem sochařským pracím vycházejícím z kosmonoské dílny v době kolem roku 1740. Tím spoluautorem Jelínků tu mohl být i František Prášek.

K sochám z katusického kostela se rukopisným zpracováním některých detailů hlásí kupodivu i jedno kamenosochařské dílo. Nerozměrná pískovcová statue sv. Prokopa skrývající se mezi pískovcovými útvary Českého ráje u cesty vedoucí od zámku Hrubá Skála do Sedmihorek vznikla nejspíš jen o pár let dříve, snad v době mezi léty 1730 a 1740.¹¹³⁾ Skulptura byla v odborné literatuře řazena k sochám sv. Vavřince a sv. Floriána před zámek Hrubá Skála,¹¹⁴⁾ které vytvořil Josef Jiří Jelínek zřejmě souběžně se

105) SOA Praha, Vs Mnichovo Hradiště, inv. č. 2476.

106) SOA Mladá Boleslav, AM Mladá Boleslav, kniha sign. II. A c 16, fol. 137r, 140r.

107) SOA Praha, Vs Krnsko, inv. č. 377; totéž: SOA Praha, Vs Krnsko, inv. č. 376, kde je druhá uvedená platba formulována jakožto platba „za 1 novou Pannu Marii v způsobě statují při processích k nošení vystaffirovanou.“

108) Socha Ukřižovaného Krista, lipové dřevo, polychromie (pravděpodobně nepůvodní), v. 168,2 cm (celek), v. 76,0 cm (korpus). Dokumentováno a měřeno dne 8. září 1977.

109) Na patce svislého břevna kříže čteme: „aCh, sYnV/ boží! spa/sYteLI krI/ste JežíšI!// neCh se naD/ náMI k sLI/toWánI po/hnoVít!“

110) Emanuel Poche a kol., Umělecké památky Čech 2. Praha 1978, s. 46.

111) Socha sv. Jana Evangelisty, lipové dřevo, nepůvodní monochromní povrchová adjustace doplněná barevnou náhražkou zlacení, v. 110,0 cm.

112) Socha sv. Jana Nepomuckého, lipové dřevo, nepůvodní monochromní povrchová adjustace doplněná barevnou náhražkou zlacení, v. 111,0 cm.

113) Socha sv. Prokopa, pískovec, v. 162,0 cm.

114) Zdeněk Wirth a kolektiv spolupracovníků, o. c. v pozn. 46, s. 231; naproti tomu v soupisech uměleckých památek Čech Československé

Obr. 34: Josef Jiří Jelínek – František Prášek (?), reliéfy s postavami evangelistů, kolem roku 1740, kazatelna, kostel Nejsvětější Trojice, Hlohovice, okres Rokycany (foto SSPPOP Středočeského kraje, 1967).

skupinou statuí zdobících kamenné mosty hradu Valdštejna v roce 1724. Postava sv. Prokopa však k těmto sochařským dílům nadživotní velikosti nepatří, a to nejenom svými rozměry, ale především výtvarným projevem. Nicméně ať už je toto dílo prací následovníků kosmonoské dílny, nebo odtud vycházející replikou daného ikonografického typu svěřenou pouhým pomocníkům, nelze v jejím případě ignorovat a nepoznat inspiraci v sochařské tvorbě obou ateliérových protagonistů Martina Jelínka st. a Josefa Jiřího Jelínka.

Pokud se týká Práškovy krucifixu a tří rámu zhotovených pro kostel sv. Anny v Mnichově Hradišti, nelze je nepochybně identifikovat vzhledem k proměnám mobiliáře uskutečněným během staletí a také z důvodu absence hodnověrného srovnávacího sochařského materiálu pocházejícího z rukou Františka Práška. Totéž platí ostatně o pramenech zmiňovaných rámech vytvořených Práškem pro mladoboleslavskou městskou radu. Bohužel nám v tom příliš nepomůže ani jediné dosud existující Práškovy řezbářské dílo (dnes již také fragmentární), doložené archivními prameny, zachované v kostele sv. Šimona a Judy v Plazech (okres Mladá Boleslav).

akademie věd z roku 1977 je socha sv. Prokopa charakterizována jako „hodnotná práce z pol. 19. stol.“ (Emanuel Poche a kol., Umělecké památky Čech 1. Praha 1977, s. 473).

Obr. 35: František Prášek (?), reliéf Rozsévače, 1760–1770, kazatelna, kostel sv. Františka Serafinského, Kovář, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

S první položkou za sochařskou práci do nového plazského kostela se v kostelních účtech setkáváme k roku 1752, kdy do nich bylo zapsáno: „Řezbáři: Františkovi Petráškovu [sic!] zdeť v Boleslavi Mladé od zhotovení nového rámu spolu s řezbou, waldagynem a anjely na obraz velkého oltáře podle smlouvy – 24 zl.“ V následujícím roce 1753 bylo zapláceno ještě 8 zl. „řezbáři Františku Práškovu za dva díly neb šilty po stranách velkého oltáře po zdolu zhotovené řezby“ a roku 1754 bylo 42 zl. vyplaceno „malířovi Janu Jiřímu Waygertovi od štafírování velkého oltáře a rámu a řezby.“

Naposledy se František Prášek objevuje v knize kostelních účtů k roku 1757, kdy byl zaplacen 1 zl. 21 kr. „řezbáři Františkovi Práškovu za vyhotovené tři nové canontafle na oltář kostela plazského“ a dále 40 zl. „truhláři Janu Štízovi dle smlouvy spolu s řezbářem Františkem Práškem za zhotovenou v kostele plazským postavenou novou kazatelnou“; malíř Jan Jiří Waigert tuto kazatelnu za 42 zl. štafíroval až po třinácti letech, v roce 1770.

V roce 1771 byl pak ještě zaplacen pouhý 1 zl. „řezbáři kosmanoskému dne 1. júlí 1771 za štafírovaný crucifix od kostela.“¹¹⁵⁾

115) SOKA Mladá Boleslav, AM Mladá Boleslav, sign. II. 224. Na tyto Práškovy práce v plazském kostele upozornil již František Bareš, o. c. v pozn. 4, s. 331–332.

Obr. 36: František Prášek (?), reliéf Rozsévače, 1760–1770, kazatelna, kostel Nejsvětější Trojice, Loukov, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1968).

Tento archivní pramenný materiál je jediným pevným bodem, z něhož dnes můžeme vycházet při poznávání sochařské tvorby Františka Práška. Škoda jen, že v současné době v kostele sv. Šimona a Judy v Plazích zastihujeme pouhé torzo někdejšího Práškovy řezbářského díla. I tak se nám však díky citovaným archivním pramenům a staré fotografické dokumentaci (bohužel nedokonalé, neostře) daří posunout o něco málo vpřed naše poznání řezbářské tvorby tohoto nesporného žáka a pozdějšího epigona kosmonoských Jelínků.

Jsou to především reliéfy se čtyřmi evangelisty na vnější stěně poprsnice plazské kazatelny, které nám poskytují možnost seznámit se důvěrněji s Práškovým řezbářským rukopisem. Poněvadž při uměleckohistorickém průzkumu zjišťujeme, že Práškův řezbářský rukopis se zjevně podobá rukopisnému vyjádření Jelínků, můžeme předpokládat, že řada prací připisovaných dříve kosmonoské dílně a jejím rodinným členům mohla vzniknout Práškovou spoluprací. Týká se to hlavně těch kostelních interiérů, do nichž kosmonosští mistři dodávali valnou část mobiliáře.

A skutečně podobné reliéfy čtyř evangelistů nalézáme také na poprsní ambony v kostele sv. Kateřiny v Dolním Bousově (okres Mladá Boleslav). Práškovu dílu v Plazech tu odpovídá nejen seskupení, kompozice, modelace a rukopisné zpracování postav apoštolů, ale i tvary kartuší a výběr ornamentální dekorace. Zdá se, že také v Dolním Bousově, v kostele naplněném řezbářskými díly Jelínků, můžeme předpokládat v případě reliéfní výzdoby kazatelny autorství Františka Práška. A pokud se týká časového zařazení, zřejmě jde o práce provedené v šedesátých letech 18. století.

Jak reliéfy evangelistů kazatelny v plazském, tak i v dolnobousovském kostele s největší pravděpodobností vycházejí z jedné a téže jelínkovské předlohy, pocházející z doby kolem roku 1740. Máme zde na mysli totožnou dekoraci parapetu kazatelny a schůdků v kostele sv. Martina v Luštěnicích (okres Mladá Boleslav). Také v tomto případě, kde na dodávce většiny vnitřního zařízení a jeho sochařské výzdoby participovali kosmonosští Jelínkové, nelze vyloučit spolupráci Františka Práška už z toho důvodu, že ještě v roce 1737, jak jsme se dozvěděli z archivních pramenů, byl řezbářským tovaryšem nepochybně v kosmonoské dílně.

Z téže doby ještě pochází jedna velmi podobná reliéfní výzdoba vnější stěny poprsnice kazatelny, a to v kostele Nejsvětější Trojice v Hlohovicích (okres Rokycany).¹¹⁶⁾ Zvlášť nápadný je tu společný dekorativní motiv kartuší s jakýmsi stylizovanými křídélky, který se opakuje jak na luštěnické amboně (v případě rámování reliéfu sv. Jana Evangelisty), tak na dolnobousovské kazatelně (u reliéfního zpodobení téhož apoštola).

Z jelínkovských řezbářských dekorací kostelních kazatelen stojí nesporně za zmínku dva reliéfy Rozsévače, shodující se kompozicí figurální scény, ornamentálními prvky kartuší a v neposlední řadě autorskou modelací a řezbářským rukopisem. Jedna kartuše s Rozsévačem zdobí kazatelnu v kostele sv. Františka Serafinského v Kováni, druhá ambonu v kostele Nejsvětější Trojice v Loukově. Opět se tu setkáváme s markantním důkazem reprodukční práce barokní a rokokové sochařské dílny. Také v tomto případě jde o dva různé kostelní interiéry vybavené řezbářskými pracemi pocházejícími z kosmonoského atelieru, jejichž zdroj můžeme předpokládat v šedesátých letech 18. století. Bohatá rokoková ornamentální výzdoba kartuší nápadně kontrastuje s poměrně chudým rámováním reliéfu kazatelen v Plazech a v Dolním Bousově. Ani zde ovšem není možné zcela vyloučit účast jelínkovského spolupracovníka, možná i Františka Práška, nicméně původ pravzoru, bozzetta nelze bezesporu hledat jinde než v dílně Jelínků.

K těmto dvěma reliéfům se totiž hlásí ještě další zpodobení Rozsévače na parapetu kazatelny v kostele Nejsvětější Trojice ve Všeborsku-Obrubcích. Tento reliéf, pocházející snad z doby kolem roku 1750, prozrazuje svou dokonalou výtvarnou formou, detailním řezbářským zpracováním figury i krajiny a dynamicky koncipovaným, nevšedně řešeným rokajovým rámem zkušeného, renomovaného řezbářského mistra, a podporuje tak domněnku, že kromě Martina Ignáce Jelínka, jemuž byl kdysi reliéf připisán,¹¹⁷⁾ má na vzniku tohoto díla výtvarný podíl i jeho vlastní otec Martin st. nebo nevlastní strýc Josef Jiří.

Práškovy reliéfy evangelistů na parapetu kazatelny kostela v Plazech, podobně jako dřevorezby vznášejících se andělů nesoucích bohatě ornamentálně zdobený obrazový rám zdejšího hlavního oltáře, v řadě detailů (především však ve formování a stylizování draperie) připomínají sochařská díla kosmonoských mistrů. Na tuto skutečnost ostatně bylo již upozorněno při popisu soch sv. Jana Evangelisty a sv. Jana Nepomuckého a krucifixu z interiéru kostela Nanebevzetí

116) Kostel Nejsvětější Trojice v Hlohovicích byl postaven kolem poloviny třicátých let 18. století podle plánu Františka Ignáce Præa, na jehož častější spolupráci s Jelínky jsme již upozorňovali (Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 11, s. 38).

117) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 11, s. 173.

Panny Marie v Katusicích. Zatím ovšem musíme jen konstatovat, že i z toho minima poznatků, které jsou nám známy o Práškově řezbářské tvorbě, rozhodně nevyplývá rovnocennost jeho sochařského umění s uměleckým projevem Jelínků z Kosmonos. Erudicí (znalostmi zemské i zahraniční barokní sochařské tvorby), invencí, řezbářským uměním nemůže František Prášek s jelínkovskými mistry v žádném případě soutěžit, poněvadž jejich znalostem, bohatým zkušenostem a výtvarným schopnostem i historickým dílenským zázemím (s řadou starších kvalitních bozzet) se nemůže vyrovnat. Velice názorně a výstižně dokumentuje tento kvalitativní nepoměr mezi sochařskými díly Františka Práška a známých protagonistů kosmonoského ateliéru srovnání sochy Dobrého pastýře ze stříšky plazské kazatelny s jelínkovskými figurálními výzdobami ambonových stříšek v boseňském, soboteckém a žerčickém kostele. Z Práškových figurálních prací vyzařuje určitá rozpačitost, nejistota a malá tvůrčí síla a odvaha.

Pokud se týká křížifixu, o jehož dodání do kostela sv. Šimona a Judy v Plazech v roce 1771 kosmonoským řezbářem se zmiňuje archivní pramenný materiál, v současné době ve zmíněném sakrálním prostoru již neexistuje. Mohl být ovšem během letité existence i transferován do jiných kostelních interiérů.

Kromě Františka Práška byl znám svými přátelskými, výtvarnými a později i příbuzenskými vztahy se členy sochařské rodiny Jelínků kosmonoský sochař Josef Nedoma. Narodil se v Kosmonosech jako syn Václava a Doroty Nedomových; pokřtěn byl 3. ledna 1732, přičemž jako svědek při křtu je uvedena Anna Jelínková.¹¹⁸⁾ Jeho otec byl povoláním zedník.¹¹⁹⁾ O přátelských stycích rodiny Nedomů s rodinou Jelínků svědčí skutečnost, že i při křtech dalších dětí Václava a Doroty Nedomových působil jako kmotr či svědek vždy nějaký člen rodiny Jelínků – roku 1734 při křtu syna Václava byl kmotrem malíř Josef Jelínek a svědkem sochař Josef Jelínek¹²⁰⁾ a při křtu dcery Anny v roce 1737 byla kmotrou Anna Jelínková a svědkem Josef Jelínek (není uvedeno, zda malíř, či sochař).¹²¹⁾

Obr. 37: Václav Nedoma, socha sv. Jana Nepomuckého, 1818, Praha 5 (foto M. Suchomel, 1993).

S Josefem Nedomou se pak v kosmonoských matrikách setkáváme ke dni 18. lednu 1764, kdy se jemu a jeho manželce Anežce narodila dcera Anna; svědkem při křtu, jenž se konal následujícího dne, byl „Josef Jelínek, kosmonoský sochař.“¹²²⁾ I při následujícím křtu jejich syna Jana Jakuba, narozeného 7. června 1766 a křtěného o den později, je jako kmotr uveden „Josef Jelínek z Kosmonos.“¹²³⁾ Další děti byly manželům Nedomovým křtěny 21. června 1768,¹²⁴⁾ 12. března 1771¹²⁵⁾ a 18. srpna 1778;¹²⁶⁾ v zápisech o těchto dvou posledních křtech je Josef Nedoma výslovně uváděn jako sochař (statuarius), zatímco v dřívějších zápisech nebylo jeho povolání uváděno.

118) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 3, s. 166.

119) SOA Praha, Vs Kosmonosy, sign. Mladá Boleslav 7, fol. 2v.

120) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 3, s. 180.

121) *Tamtéž*, s. 203.

122) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 4, fol. 103v.

123) *Tamtéž*, fol. 120v.

124) *Tamtéž*, fol. 134r.

125) *Tamtéž*, fol. 151r.

126) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 5, fol. 15r.

Obr. 38: Josef Šrajner; socha anděla, 1800, sloup se sochou Panny Marie z roku 1702, Jičín (foto M. Suchomel, 1993).

S rodinou Jelínků pojily tedy, jak vidno, Josefa Nedomu stejné přátelské vztahy jako jeho rodiče; je možné, že to byly i vztahy příbuzenské, neboť 25. listopadu 1765 se „počestný vdovec p. Josef Jelínek, sochař z Kosmonos“, znovu oženil s Kateřinou, dcerou zesnulého Pavla Nedomy z Kosmonos.¹²⁷⁾

V kosmonoských matrikách se s řezbářem Josefem Nedomou setkáváme naposledy 7. ledna 1793, kdy vdával své dvě dcery Dorotu a Annu; jako svědek při Annině sňatku je uveden „Josef Schrajner, řezbář z Kosmanos.“¹²⁸⁾

Informace matričních zápisů doplňují ještě záznamy v kosmonoských gruntovních knihách. Z nich se dovídáme, že dne 12. srpna 1775 otec Václav Nedoma postoupil Josefu Nedomovi svůj dům (čp. 123, pozdější čp. 152) ve Špitálské ulici,¹²⁹⁾ v němž pak Josef Nedoma žil do 23. dubna 1805, kdy jej prodal Václavu Doležalovi.¹³⁰⁾ Zprávy o dalších osudech Josefa Nedomy nemáme.

Ještě méně než o Nedomově biografii víme o jeho sochařském díle. Z archivních pramenů se dovídáme pouze o dvou dřevorezbách, které Nedoma vytvořil pro kostel Nejvyššího Trojice v obci Bzí (okres Jablonec nad Nisou).

V roce 1774 bylo totiž z peněz kostela ve Bzí „Josefu Nedomovi, kosmonoskému sochaři, za 2 andělské figury na hlavní oltář, které mu zadal pan farář, zaplacené stravování bez odměny“ ve výši 4 zl.¹³¹⁾ Zřejmě tedy vlastní odměna za tuto práci byla placena z peněz dobrodinců, případně samotného faráře. Uvedené sochy dvou andělů jsou prvními dosud zjištěnými díly sochaře Josefa Nedomy.

S další sochařskou prací, ovšem nevelkého rozsahu, se v knize účtů kostela ve Bzí setkáváme brzy poté, roku 1777, kdy byl zaplacen 2 zl. už nikoli Nedomovi, nýbrž turnovskému sochaři za zhotovení křížků ke korouhvim, přičemž další 2 zl. 45 kr. stálo jejich štafírování.¹³²⁾

Z Nedomových synů se podobně jako jeho otec věnoval sochařskému umění syn Václav, narozený v Kosmonosech dne 18. srpna 1778 a téhož dne i pokřtěný. V roce 1809 nabyl měšťanské právo na Novém Městě pražském.¹³³⁾ V Praze vytvořil známý pomník sv. Jana Nepomuckého pod usedlostí Cibulka v Praze 5.¹³⁴⁾ Nedomova socha z roku 1818 opakuje sochařský rozvrh Brokoffovy plastiky na Karlově mostě, a to nejen pokud se týká vlastní světcovy postavy, ale také postamentu s reliéfy. V době klasicismu, empirového slohu se takováto koncepce jeví jako archaismus.¹³⁵⁾ Jenomže u mladého Nedomy můžeme předpokládat zdroj inspirace ke košířské statui i v mladších sochařských zpodobněních sv. Jana Nepomuckého než v postavách téhož národního světce vycházejících z pražské dílny Brokoffů. Na Mladoboleslavsku v krajině i v kostelních interiérech vsude se nabízely kamenosochařské i řezbářské varianty svatojánské figury od kosmonoských Jelínků a mimochodem řečeno i Jelínkové se nerozpakovali k jejich vytvoření použít prostřednictvím Brokoffů jako vzor známé bozzetto Matthiase Rauchmillerera.¹³⁶⁾ V Praze se zachovalo ještě další kamenosochařské dílo Václava Nedomy, náhrobek M. A. Hübschové na olšanských hřbitovech. Vladimír Petrovský pak upozornil na kamennou sochu Zahradníka z roku 1819 v okně usedlosti Cibulka, v jejímž případě je autorství Václava Nedomy ověřené archivními prameny.¹³⁷⁾ Zajímavé je, že podobně jako Jelínkové ani mladý Nedoma se svým sochařským projevem téměř nedotkl soudobých klasicistních výtvarných tendencí. Zdeňka Skořepová se o tom zmiňuje v platzerovské monografii slovy: „Nedoma nemá nic společného s akademickým klasicismem.“¹³⁸⁾ Jeho díla charakterizuje „jistá věcnost pohledu na skutečnost i citlivá vnímavost.“¹³⁹⁾ A tato charakteristika je příznačná i pro mnohem

127) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 9, nestránkováno.

128) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 11, fol. 10v; sign. Kosmonosy 10, fol. I. 40r. V této druhé matrice je zřejmě omylem místo správného 1793 uveden rok 1791.

129) SOA Praha, Vs Kosmonosy, sign. Mladá Boleslav 7, fol. 4v–5r.

130) SOA Praha, Vs Kosmonosy, sign. Mladá Boleslav 11, fol. 476r–476v.

131) „Joseph Nedoma, Kosmonoscher Bildhauer, vor 2 Englische Figuren auf hohen Altar, bey ihm von Herrn Pfarern gegebenen, Kost ohne Endtgeldt zalt worden.“

132) SOA Jablonec nad Nisou, FÚ Bzí, kart. 2, inv. č. 7 (knihy kostelních účtů 1768–1797).

133) Prokop Toman – Prokop H. Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců I. Praha, s. 189.

134) Socha sv. Jana Nepomuckého, pískovec, socha světce v. 210,0 cm; postament v. 240,0 cm.

135) Miloš Suchomel, Bozzetto Matthiase Rauchmillerera – efektní kompoziční předloha (II), Zprávy památkové péče 56, 1996, s. 157, obr. 11, s. 159.

136) Tamtéž, s. 158–159.

137) Vladimír Petrovský, Josef Malinský a košířská Cibulka, Památková péče 32, 1972, s. 237–238; viz též Vladimír Petrovský, Některá nová zjištění o plastikách na košířské Cibulce, Staletá Praha 16, 1986, s. 217 až 228.

138) Zdeňka Skořepová, O sochařském díle rodiny Platzerů. Praha 1957, s. 119.

139) Tamtéž, s. 119.

starší sochy sv. Jana Nepomuckého z rukou kosmonoských Jelínků. Václavu Nedomovi se podařilo to, co nebylo dáno jeho otci Josefovi, totiž zapsat aspoň tři svá díla do historie umění.

Pro většinu spolupracovníků, následovníků, epigonů Jelínků je příznačné, že jejich skutečné životní sochařské dílo zůstává stále z velké části v anonymitě. Nabízí se tu otázka, zda řada jejich výtvarných pomocných prací uměleckořemeslného charakteru nevznikla jako jakási subdodávka vytvořená pro kosmonoskou dílnu. Zdá se to v té době absurdní záležitostí, ale jak si máme vysvětlit to obrovské množství rezbářských a dokonce i kamenosochařských uměleckých děl vytvářených po desetiletí kosmonoským ateliérem? To přece nemohla být práce pouhých dvou až tří dílenských mistrů.

Pozoruhodná se nám dnes jeví zvláště jedna skutečnost, vyplývající z citovaných archivních pramenů. Jak František Prášek, tak i Josef Nedoma se nepochybně s Jelínky přátelsky stýkali navzdory tomu, že ambiciózní, renomovaná kosmonoská dílna, zvládající jednu zakázku za druhou, musela pro ně znamenat nedostizitelnou konkurenci, nepřekonatelnou překážku pro jejich činnost a další existenci, hrozící jim zánikem. A přece přežívali a pracovali dál a přátelili se s Jelínky. Eo ipso to mohlo znamenat, že kosmonoská dílna jim pomáhala. Jak konkrétně ta pomoc vypadala, nám zatím není známo. Samozřejmě existovaly i tehdy mezi jelínkovskými následovníky takové tvůrčí osobnosti, kterým se podařilo založit vlastní úspěšnou dílnu, jež mohla Jelínkům konkurovat. To byl případ Jana Hájka, ale i ten, ať chtěl či nechtěl, postavil své výtvarné dílo na umění Jelínků.

Také sochařská činnost Josefa Šrajnera (Schreiner), nejmladšího z uvedené trojice jelínkovských následovníků či epigonů, zůstává i nadále z velké části neznámá. Se sochařem Josefem Šrajnerem se v kosmonoských matrikách setkáváme poprvé 17. července 1774, kdy se „počestný mládenec Joannes [!] Schreiner, sochař, rodák z města Jičína“, v Kosmonosech oženil s Kateřinou, dcerou zesnulého Josefa Maděry z Kosmonos.¹⁴⁰⁾ Datum narození Josefa Šrajnera se zatím nepodařilo zjistit. Byl zřejmě synem jičínského rezbáře Václava Šrajnera (Schreiner), kterému se v manželství s Kateřinou Šrajnerovou narodilo v Jičíně v letech 1752–1762 celkem pět dětí, mezi nimiž však syna Josefa nenacházíme.¹⁴¹⁾ Lze zatím vyslovit hypotézu, že se Josef narodil Václavu Šrajnerovi před rokem 1752, a to nikoli v Jičíně; jako jičínský rodák by pak byl v kosmonoské matrice (která ostatně chybně uvádí i jeho křestní jméno) uveden proto, že se jeho rodiče již v jeho dětství do Jičína přistěhovali.

Manželství Josefa Šrajnera s Kateřinou Maděrovou, z něhož se narodilo více dětí, trvalo do 12. listopadu 1814, kdy Kateřina, „manželka Josefa Šreynera, rezbáře z Kosmonos“, zemřela ve věku údajně 52 let „na hlavnici.“¹⁴²⁾

V kosmonoských matrikách se vůbec se jménem rezbáře Josefa Šrajnera setkáváme mimořádně často, jelikož pravidelně vystupoval jako svědek při křtech a svatbách. V této úloze svědka při křtu naposledy vystupuje 22. srpna 1821.¹⁴³⁾

140) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 9, nestr.

141) SOA Zámorsk, Matriky, sign. 70-9, fol. I. 74, 90, 106, 145, 165.

142) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 19, s. III. 35.

143) *Tamtéž*, fol. III. 168v–169r.

Obr. 39: Josef Šrajner (?), socha sv. Jana Nepomuckého, kolem roku 1790, Skalsko, okres Mladá Boleslav (foto M. Suchomel, 1976).

V Kosmonosech Josef Šrajner obýval domek čp. 82 (pozdější čp. 108), který se jeho majetkem stal v roce 1782, kdy mu ho prodali zbývající dědicové po jeho tchánovi, kterému předtím náležel.¹⁴⁴⁾ Tento dům zůstal ve vlastnictví Josefa Šrajnera do 2. února 1818, kdy jej postoupil své dceři Anně, ovdovělé Dobravské, přičemž si v domě vyhradil do smrti výměnek.¹⁴⁵⁾ V tomto domě také Josef Šrajner 26. října 1825 zemřel na mrtvici ve věku údajně 65 let; stejně jako tomu bylo u jeho manželky, ani zde nebyl jeho věk v matrice udán správně. Pohřben byl o dva dny později, přičemž byl v matrice označen nikoli jako rezbář, nýbrž jako „bývalý kostelník“;¹⁴⁶⁾ Šrajnerovo kostelničení také vysvětluje jeho časté vystupování při křtech a svatbách, o kterém jsme se již zmínili.

Zatím jediným známým sochařským dílem Josefa Šrajnera, jehož autorství je zajištěno archivním dokladem, jsou sochy čtyř andělů na mariánském sloupu v Jičíně, pocházející z roku 1800; Šrajner za ně obdržel 100 zl.¹⁴⁷⁾

Vycházíme-li z naznačené premisy, že i Josef Šrajner se s kosmonoskými mistry nejenom znal (žil a pracoval v téže

144) SOA Praha, Vs Kosmonosy, sign. Mladá Boleslav 7, fol. 390r–390v.

145) SOA Praha, Vs Kosmonosy, sign. Mladá Boleslav 11, fol. 185v–186r.

146) SOA Praha, Matriky, sign. Kosmonosy 20, fol. III. 3r.

147) Vratislav Nejedlý – Miloš Suchomel – Pavel Zahradník, Mariánské a další světecké sloupy na Jičínsku, Z Českého ráje a Podkrkonoší 7, 1994, s. 137.

Obr. 40: Martin Ignác Jelínek (?), socha sv. Barbory, kolem roku 1755, kostel sv. Mari Magdalény, Stupná, okres Jičín (foto Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2003).

Obr. 41: Martin Ignác Jelínek, socha sv. Dorotey, 1754, během restaurování, kostel sv. Barbory, Debrž, okres Mladá Boleslav (foto B. Zemánek, 1967).

obci), ale i s nimi spolupracoval podobně jako před ním František Prášek a Josef Nedoma, pak bychom mu mohli na základě jičínských andělských pískovcových skulptur připisat s otazníkem některá sochařská umělecká díla připisovaná až dosud k dílu Martina Ignáce Jelínka.

Týká se to v první řadě statue sv. Jana Nepomuckého snad z devadesátých let 18. století ve Skalsku (okres Mladá Boleslav).¹⁴⁸⁾ Socha se ke Šrajnerovu sochařskému projevu hlásí především typikou tváře. Naproti tomu rozevlání rochet je ještě značně poplatné obdobnému zpracovávání draperie kosmonoskou dílnou. Mnohem klidnější povrchový reliéf nacházíme i v draperii u další kamenné skulptury sv. Jana Nepomuckého z roku 1806 v Chudoplesích (okres Mladá Boleslav),¹⁴⁹⁾ u níž by Šrajnerovo autorství též při-

cházel v úvahu. Nicméně v případě chudopleské postavy sv. Jana Nepomuckého pozorujeme určitou degradaci výtvarného projevu, a posoudíme-li uvedená tři kamenosochařská díla jako celek, zjišťujeme sestupnou tendenci invence i sochařského výtvarného vyjádření směrem k 19. století.

Také z řezbářských prací, vezmeme-li v úvahu to, co o Šrajnerově tvorbě víme, by mohla připadat v úvahu jako jeho sochařské dílo dřevorezba sv. Františka z Pauly¹⁵⁰⁾ na hlavním oltáři kostela sv. Kateřiny v Dolním Bousově. Její vznik situovaný předchozí odbornou literaturou do let 1755 až 1760 by musel být hypoteticky posunut až do doby kolem roku 1770. Modelační i rukopisné zpracování připomíná kamenickou techniku a je blízké modelačnímu a rukopisnému pojednání pískovcových andělských figur marián-

148) Socha sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava sv. 182,0 cm (po pahýl pravé ruky); postament v. 244,0 cm.

149) Socha sv. Jana Nepomuckého, pískovec, postava sv. 144,0 cm; postament v. 203,0 cm. Některému z jelínkovských následovníků byla chudopleská statue připisána již v roce 1996 (Miloš Suchomel, Nové

poznatky o sochařské tvorbě kosmonoských Jelínků, Z Českého ráje a Podkrkonoší 9, 1996, s. 129 a 137).

150) Socha sv. Františka z Pauly, lipové dřevo, nepůvodní monochromní povrchové pojednání, v. 176,0 cm.

ského sloupu v Jičíně. Do jisté míry lze ostatně Šrajnerovu práci předpokládat také u sochařského protějšku postavy sv. Františka z Pauly na dolnobousevském hlavním oltáři, totiž u sochy sv. Barbory.¹⁵¹⁾ Týká se to hlavně typiky tváře. Avšak i v tomto případě bychom museli datum vzniku předpokládat až ve zmíněné době kolem roku 1770.

I z tohoto poznatkového minima, co se dovídáme z archivních pramenů o sochařských pracích jelínkovských následovníků a epigonů, jasně vyplývá invenční, umělecká nedostizitelnost kosmonoských mistrů, jejichž rozsáhlá sochařská tvorba stále ještě není zcela objevena a známa. Přesvědčují nás o tom nová a nová připsání, v poslední době například objev dřvořezby sv. Barbory.¹⁵²⁾ Toto pozoruhodné řezbářské dílo se objevilo v prvních měsících roku 2003 v obchodě starožitnostmi v Korunní třídě v Praze 10.¹⁵³⁾ Již před naší prohlídkou byla socha sv. Barbory (jak dokazuje fotografická dokumentace) považována za dílo Josefa Jiřího Jelínka. Máme však za to, že kompozicí, povrchovým reliéfem, výtvarným projevem, rukopisem se řadí

151) Socha sv. Barbory, lipové dřevo, nepůvodní monochromní povrchové pojednání, v. 179,0 cm.

152) Socha sv. Barbory, lipové dřevo, polychromie, podživotní velikost.

153) Za upozornění na tuto jelínkovskou figurální dřvořezbu děkujeme panu Radovanu Chmelovi.

154) Socha sv. Dorotey, lipové dřevo, polychromie, v. 123,0 cm.

155) Socha sv. Kateřiny Alexandrijské, lipové dřevo, polychromie, v. 120,0 cm.

k sochám sv. Dorotey¹⁵⁴⁾ a sv. Kateřiny Alexandrijské¹⁵⁵⁾ z hlavního oltáře kostela sv. Barbory v Debři, které jsou nesporným, archivními prameny doloženým dílem Martina Ignáce Jelínka, kterým byly vytvořeny pro kosmonoské piaristy v roce 1754.¹⁵⁶⁾ Bohužel nedopatřením byly tyto sochy v katalogu zmiňované výstavy sochařské tvorby Josefa Jiřího Jelínka v roce 1997 opatřeny chybnými popiskami čerpajícími ze starších, později opravených připsání.¹⁵⁷⁾ Nakonec odborní pracovníci Národního památkového ústavu, ústředního pracoviště, zjistili, že dřvořezba sv. Barbory nabízená v obchodě starožitnostmi pochází z interiéru kostela sv. Maří Magdalény ve Stupně (okres Jičín). Objev tohoto dalšího jelínkovského sochařského díla, které až dosud nebylo spojováno s pracemi kosmonoské dílny, nás jen utvrzuje v přesvědčení, že práce na monografii rodiny Jelínků z Kosmonos sice pokročily, ale zdaleka neskončily.

156) Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 75, s. 287–289.

157) Ve zmiňovaném katalogu jelínkovské výstavy uspořádané Národní galerií v Praze v roce 1997 jsou obě sochy ještě uváděny jako díla Josefa Jiřího Jelínka a socha sv. Dorotey považována za sochařské zobrazení sv. Barbory, ačkoli již v roce 1974 byl publikován archivní pramen určující jako jejich autora Martina Ignáce Jelínka (Miloš Suchomel, o. c. v pozn. 9, s. 536–537).

MITARBEITER UND NACHFOLGER DER FAMILIE JELÍNEK AUS KOSMONOSY IN DER REGION MLADÁ BOLESLAV/JUNGBUNZLAU

Der Artikel bildet den Schlussteil des Triptychons, das sich mit Bildhauerwerken der Familie Jelínek aus Kosmonosy und ihrer Mitarbeiter und Nachfolger beschäftigt. Er ist in zwei Kapitel verteilt. Die erste ist noch den Nachträgen zu der Tätigkeit der Werkstatt in Kosmonosy gewidmet, die zweite dann den Jelínks bildhauerischen Epigonen in der Region Mladá Boleslav und sie umfasst sowohl ihre Biografien, als auch das bildhauerische Schaffen.

Zu den Jelínks steinbildhauerischen Werken wurden die Statue der Allerheiligsten Dreifaltigkeit aus dem Jahre 1721 in Všebořsko-Obřubce und die Statue des hl. Johannes von Nepomuk aus der Zeit um 1725, die bei dem Eingang in die Kirche dieses Heiligen in Mladá Boleslav stand, neu zugeordnet. In beiden Fällen handelt es sich am ehesten um Werke Martin Jelínek sen. und Josef Jiří Jelínek.

Seit 1966 wurde von dem damaligen Institut der staatlichen Denkmalpflege und des Naturschutzes des Mittelböhmischen Bezirkes eine Ausstellung der restaurierten Statuen der Bildhauerfamilie Jelínek aus Kosmonosy vorbereitet. Vom Ende der 60er und Anfang der 70er Jahre des 20. Jahrhunderts stammen Verzeichnisse der Bildhauerwerke der Familie Jelínek in der Region Mladá Boleslav. Leider ist es schließlich nicht gelungen die proponierte Ausstellung zu realisieren. Und so ist von den damaligen Anmerkungen viel nicht gesagt und nicht publiziert geblieben. Der Artikel bringt eine Reihe von Berichten über diese in der Fachliteratur bisher nicht erwähnten Jelínks Holzschnitte.

Es betrifft vor allem die Statuen der hll. Petrus und Maria Magdalena und das Kruzifix, die im Jahre 1971 in der unbenutzten Sakristei der Kirche der Kreuzfindung in Kosmonosy entdeckt wurden. Sie stammen am ehesten aus den Jahren 1730–1740, wahrscheinlich von den Händen Josef Jiří Jelínek. Im Jahre 1972 wurde in das Verzeichnis der zum Ausstellen bestimmten Jelínks Arbeiten auch das Kruzifix aus den Jahren 1735–1745, auch von Josef Jiří Jelínek, in der Kirche des hl. Johannes von Nepomuk in Mladá Boleslav eingetragen. Etwa aus derselben Zeit von demselben Autor – Mitglied der Familie Jelínek – stam-

men die Engelstatuen auf Seitenaltären der Kirche des hl. Martin in Luštěnice. Um einige Jahre älter ist offensichtlich der Holzschnitt der Pieta von dem Seitenaltar der Kirche der hl. Anna in Týnec, wieder ein Werk Josef Jiří Jelínek. Im Jahre 1968 wurde zu der Kollektion eine weitere Skulptur, und zwar die Statue des Auferstandenen aus den 40er Jahren des 18. Jahrhunderts von Martin Jelínek sen. aus der Kirche des hl. Johannes von Nepomuk in Rejšice, zugeordnet. Neun Jahre später ist in das Verzeichnis der zum Ausstellen bestimmten Jelínks Arbeiten eine weitere Statue des Auferstandenen (aus Bukovno) aus den Jahren 1740–1750 von Josef Jiří Jelínek, gefunden in dem Pfarrhaus in Bukovno, angelangt. Es wurde leider kein von diesen Werken bisher in der Jelínks Literatur erwähnt. Es ermöglicht erst jetzt ein neuer Fund des gewesenen Tagebuches und der Dokumentation aus der Zeit vor 35 Jahren.

Zu der Bildhauerarbeit der Werkstatt in Kosmonosy gehört offensichtlich auch die Statue des hl. Johannes von Nepomuk aus dem Jahre 1769 von Martin Ignác Jelínek vor der Kirche des hl. Georg in Dolní Krnsko. Laut der Archivquelle hat der Schnitzer aus Kosmonosy im Jahre 1765 die Statue des Salvators und um ein Jahr später noch die Statue der hl. Anna hierher geliefert. Es ist also wahrscheinlich, dass auch die Statue des hl. Johannes ein Werk des Ateliers in Kosmonosy ist. Die Autorschaft Martin Ignác unterstützt der Vergleich der Handschrift und Physiognomie der Statue des hl. Johannes von Nepomuk aus Dolní Krnsko mit weiteren Skulpturen dieses Autors, besonders mit der Statue des Salvators in Podhradí und den Statuen des hl. Johannes in Kosmonosy, Sobotka und Horní Bousov.

Der zweite Teil des Artikels ist dem bildhauerischen Schaffen der Jelínks Epigone František Prásek (1714–1788), Josef Nedoma (1735 – nach 1805) und Josef Šrajner oder Schreiner (vor 1752–1825) gewidmet. Zur Erklärung ihrer Biografie und der Bildhauertätigkeit haben vor allem Berichte aus Archivquellen geholfen.

Von dem Práseks Schnitzwerk hat sich bis zur Gegenwart (wenn auch nur im Fragment) die bildhauerische Verzierung des Rahmenaltars

und der Kanzel in der Kirche der hll. Simon und Juda in Plazy erhalten. Das ermöglicht uns einige Holzschnitte, die früher zum Schaffen Martin Ignác Jelínek gezählt wurden, dem František Prášek zuzuschreiben. Es handelt sich konkret um Reliefs mit vier Evangelisten von Kanzeln in den Kirchen in Dolní Bousov, Luštěnice und Hlohovice. Prášeks Zusammenarbeit kann man auch in den Reliefs mit dem Sämänn an den Brüstungen der Ambonen in den Kirchen in Kovář und Loukov voraussetzen.

Von der Bildhauertätigkeit eines weiteren, mit der Familie Jelínek aus Kosmonosy befreundeten Schnitzers Josef Nedoma, wissen wir noch weniger als von dem Werk František Prášek. Seine Arbeiten sind zwei Engel auf dem Hauptaltar der Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit in Bzí gewesen. Zu einer wesentlich mehr bekannten bildenden Persönlichkeit wurde sein Sohn Václav Nedoma, geboren zwar in Kosmonosy, aber bildhauerisch tätig später in Prag. In der Fachliteratur begegnen wir am häufigsten seiner Statue des hl. Johannes von Nepomuk aus dem Jahre 1818 unterhalb des Anwesens Cibulka in Prag 5. Der Einfluss des Jelíneks Schaffens ist auch hier sichtbar.

Der jüngste von Jelíneks bildenden Nachfolgern war Josef Šrajner. Wir kennen auch von seiner bildhauerischen Tätigkeit heutzutage nur ein Bruchstück, nämlich Engelstatuen aus dem Jahre 1800 im unteren Teil der älteren Marienstatue in Jičín. Auf Grund dieser Kenntnis kann man wohl heutzutage dem Šrajner auch die Skulptur des hl. Johannes von Nepomuk aus den 90er Jahren des 18. Jahrhunderts in Skalsko und vielleicht auch den Holzschnitt des hl. Franziskus von Paula, wahrscheinlich aus der Zeit um 1770, auf dem Hauptaltar in der Kirche der hl. Katharina in Dolní Bousov zuschreiben.

Keiner von den Jelíneks Nachfolgern hat mit seinem Werk die Meister aus Kosmonosy in den Schatten gestellt, keiner von ihnen ist ihnen in der Virtuosität und der souveränen Führung der bildenden Werkzeuge sowohl im Schnitt- als auch im Steinbildhauerschaffen gleichgekommen.

Es ist nicht so lange her, als ein weiteres, bisher nicht publiziertes Jelíneks Werk in dem Holzschnitt der hl. Barbara aus der Kirche der hl. Maria Magdalena in Stupná entdeckt wurde. Mit der großen Wahrscheinlichkeit handelt es sich hier um ein Werk Martin Ignác Jelínek aus der Zeit um 1755. Die Entdeckung dieser weiteren, bisher nicht publizierten Jelíneks Schnitzarbeit bestärkt uns nur in der Überzeugung, dass die Arbeiten an der Monographie der Familie Jelínek zwar fortgeschritten sind, aber bei weitem nicht abgeschlossen wurden.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Martin Jelínek sen. – Josef Jiří Jelínek, Statue des hl. Johannes von Nepomuk, 1725-1730, Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1961).

Abb. 2: Martin Jelínek sen. (?), Holzschnitte der hll. Petrus und Maria Magdalena, 1730-1740, Kirche der Kreuzfindung, Kosmonosy, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1971).

Abb. 3: Josef Jiří Jelínek, Statue des hl. Petrus, 1746-1747, Kirche des hl. Bartholomäus, Bakov nad Jizerou, Kreis Mladá Boleslav (Foto B. Zemánek, 1969).

Abb. 4: Josef Jiří Jelínek, Statue des Gekreuzigten, 1730-1740, Kirche der Kreuzfindung, Kosmonosy, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1971).

Abb. 5: Josef Jiří Jelínek – Martin Ignác Jelínek, Statue des Gekreuzigten, um 1750, Kirche der Mariä Heimsuchung, Bozkov, Kreis Semily (Foto M. Suchomel, 1967).

Abb. 6: Josef Jiří Jelínek (?), Statue des Gekreuzigten, 1725-1735, Santa casa, Loretto-Kirche, Kosmonosy, Kreis Mladá Boleslav (Foto B. Zemánek, 1972).

Abb. 7: Josef Jiří Jelínek, Engelstatue, 1735-1740, Kirche des hl. Martin, Luštěnice, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1967).

Abb. 8: Josef Jiří Jelínek, Holzschnitt einer Pietà, 1730-1735, Kirche der hl. Anna, Týnec, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 9: Martin Jelínek sen. – Josef Jiří Jelínek, Holzschnitt der hl. Anna, die die Jungfrau Maria erzieht, 1740-1750, Kirche des hl. Wenzel, Činěves, Kreis Nymburk (Foto M. Suchomel, 1977).

Abb. 10: Martin Jelínek sen., Statue des Auferstandenen, 1740-1750, Kirche des hl. Johannes von Nepomuk, Rejšice, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 11: Martin Jelínek sen. – Josef Jiří Jelínek, Statue des hl. Johannes d. Teufers, Detail, vor 1750, Kirche Mariä Himmelfahrt, Mladá Boleslav (Foto B. Zemánek, 1974).

Abb. 12: Václav Jelínek, Statue des Auferstandenen, 1697, Kreismuseum in Mladá Boleslav (Foto B. Zemánek, 1973).

Abb. 13: Josef Jiří Jelínek, Statue des Auferstandenen, 1740-1750, Pfarrhaus bei der Kirche des hl. Johannes von Nepomuk, Bukovno, Kreis Mladá

Boleslav (Foto M. Suchomel, 1977).

Abb. 14: Martin Ignác Jelínek, Statuengruppe des hl. Johannes von Nepomuk, 1769, Dolní Krnsko, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 2003).

Abb. 15: Martin Ignác Jelínek (?), Statuengruppe des Salvators, um 1770, Podhradí, Kreis Jičín (Foto M. Suchomel, 1970).

Abb. 16: Martin Ignác Jelínek (?), Statue des hl. Johannes von Nepomuk, 1747, Kosmonosy, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1962).

Abb. 17: Martin Ignác Jelínek, Statue des hl. Johannes von Nepomuk, 1776, Horní Bousov, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1992).

Abb. 18: Martin Ignác Jelínek, Statue des hl. Johannes von Nepomuk, um 1775, Sobotka, Kreis Jičín (Foto M. Suchomel, 1970).

Abb. 19: Josef Jiří Jelínek (?), Statue des hl. Leonhard, 1752, Březno, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1967).

Abb. 20: Martin Ignác Jelínek, Statue des hl. Johannes von Nepomuk, 1760-1770, Kirche der Mariengeburt, Sudoměř, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 21: Martin Ignác Jelínek, Statue des hl. Laurentius, 1760-1770, Kirche des hl. Franziskus Seraphinus, Kovář, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 22: Martin Ignác Jelínek, Statue des hl. Petrus, um 1760, Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit, Loukov, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 23: Josef Jiří Jelínek (?), Statuengruppe der Taufe Christi, 1745-1755, Kirche des hl. Franziskus Seraphinus, Kovář, Kreis Mladá Boleslav (Foto Nationales Denkmalinstitut, Zentrale Arbeitsstelle).

Abb. 24: Josef Jiří Jelínek, Statuengruppe der Taufe Christi, um 1740, Kirche des hl. Wenzel, Boseň, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1967).

Abb. 25: Josef Jiří Jelínek, Statue des hl. Johannes von Nepomuk, 1730-1740 (?), Kirche der hl. Anna, Týnec, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 26: Jan Hájek (?), Statuengruppe des Kalvarienberges, 1760-1770 (?), Kirche der hl. Anna, Týnec, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 27: Jan Hájek (?), Statuengruppe des Kalvarienberges, Detail, 1760-1770 (?), Kirche der hl. Anna, Týnec, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 28: František Prášek (?), Statue des Gekreuzigten, 1745 (?), Kirche Mariä Himmelfahrt, Katusice, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1977).

Abb. 29: Josef Jiří Jelínek (?) – Werkstattgehilfe, Statue des hl. Johannes von Nepomuk, um 1740, Kirche Mariä Himmelfahrt, Katusice, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1977).

Abb. 30: František Prášek, Schnitzverzierung des Bilderrahmens des Hauptaltars (aus dem Jahre 1752) und der Kanzel (aus dem Jahre 1757), Kirche der hll. Simon und Juda, Plazy, Kreis Mladá Boleslav (Foto Nationales Denkmalinstitut, Zentrale Arbeitsstelle).

Abb. 31: František Prášek, Relief mit Gestalten der Evangelisten hll. Markus und Lukas, 1757, Kanzel, Kirche der hll. Simon und Juda, Plazy, Kreis Mladá Boleslav (Foto Nationales Denkmalinstitut, Zentrale Arbeitsstelle).

Abb. 32: František Prášek (?), Reliefs mit Gestalten der Evangelisten, 1760-1770 (?), Kanzel, Kirche der hl. Katharina, Dolní Bousov, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 33: Josef Jiří Jelínek – František Prášek (?), Reliefs mit Gestalten der Evangelisten, um 1740, Kanzel, Kirche des hl. Martin, Luštěnice, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1967).

Abb. 34: Josef Jiří Jelínek – František Prášek (?), Reliefs mit Gestalten der Evangelisten, um 1740, Kanzel, Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit, Hlohovice, Kreis Rokycany (Foto SSPPOP des Mittelböhmischen Bezirks, 1967).

Abb. 35: František Prášek (?), Relief des Sämanns, 1760-1770, Kanzel, Kirche des hl. Franziskus Seraphinus, Kovář, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 36: František Prášek (?), Relief des Sämanns, 1760-1770, Kanzel, Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit, Loukov, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1968).

Abb. 37: Václav Nedoma, Statue des hl. Johannes von Nepomuk, 1818, Prag 5 (Foto M. Suchomel, 1993).

Abb. 38: Josef Šrajner, Engelstatue, 1800, Säule mit der Statue der Jungfrau Maria aus dem Jahre 1702, Jičín (Foto M. Suchomel, 1993).

Abb. 39: Josef Šrajner (?), Statue des hl. Johannes von Nepomuk, um 1790, Skalsko, Kreis Mladá Boleslav (Foto M. Suchomel, 1976).

Abb. 40: Martin Ignác Jelínek (?), Statue der hl. Barbara, um 1755, Kirche der hl. Maria Magdalena, Stupná, Kreis Jičín (Foto Nationales Denkmalinstitut, Zentrale Arbeitsstelle, 2003).

Abb. 41: Martin Ignác Jelínek, Statue der hl. Dorothea, 1754, während der Restaurierung, Kirche der hl. Barbara, Debrž, Kreis Mladá Boleslav (Foto B. Zemánek, 1967).

(Übersetzung: J. Kroupová)